

WŁADYSŁAW KOSIŃSKI

SŁOWNIK OKOLICY CZCHOWA

KRAKÓW
NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI SPÓŁKI WYDAWNICZEJ POLSKIEJ
1914.

808.4-871

XII

808.4-087-3

K

B-40

3W-1228

821.162.1'282'3+4

Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego.

14/84

Władysław Kosiński.

Słownik okolicy Czchowa.

Po ś. p. Władysławie Kosińskim, zmarłym w Myślenicach na początku r. 1914, pozostał „Słownik“, zupełnie ułożony, ale nieoprowadzony wstępem prócz słów, że „stanowi ciąg dalszy i uzupełnienie słowniczka ogłoszonego w r. 1877“. Słowa te nie są dokładne, bo tamto był „Słowniczek prowincjonalizmów z okolic Krakowa, Bochni i Wadowic“ (Zbiór wiadomości do antropologii krajowej, t. I, dział III, str. 37—54), gdy niniejszy słownik odnosi się przeważnie do rodzinnego miejsca autora, Jurkowa, wsi pod Czchowem nad Dunajcem, w powiecie brzeskim. Widać to z wielu punktów, np. z objęcia nazw pól jurkowskich, z objaśnienia wyrazu *gulon*: „nazwa mieszkańców sąsiedniego¹⁾ miasteczka Czchowa“, z objaśnień wyrazów *kameräk*, *luskopy* i i. Nadto na jedynej kartce brulionu pod objaśnieniem skrótów stenografowane są następujące uwagi: „w Jurkowie“, „zaznaczyć gdzie leży Czchów“, „Iwkowa“ (na pd.-zach. od Czchowa), „Jadowniki“ (podgórne, pod Brzeskiem); wymienione są jeszcze w „Słowniku“ Wojnicz i Biesiadki, też z południowej części pow. brzeskiego. Zobacz wreszcie objaśnienie „Dodatku I“, wyraźnie mówiące o jakiejś określonej okolicy; nie jest nią napewno okolica Bochni ani Wadowic, bo tam był autor nauczy-

¹⁾ tu rozstrzelone.

cielem gimnazyalnym niedługo, całe lata zaś potem mieszkał w Krakowie, a na emeryturze w Myślenicach. Z tych powodów, nie chcąc dawać oznaczenia za obszernego ani za wąskiego, Komisya do tytułu „Słownik“ dodała objaśnienie „okolicy Czehowa“.

Słownik niniejszy ma znaczną wartość jako pełne przedstawienie zapasu wyrazów (i zwrotów) jednej okolicy, i to dokładnie porównane ze „Słownikiem gwar polskich“ Karłowicza. Zupełnie nowe nabytki oznaczone są gwiazdką (*), wszystkie inne przynoszą nową postać wyrazu, nowy zwrot, nowe znaczenie; podnoszą wartość cztery „dodatki“.

Sekretarz Komisji przeprowadził rewizję całości i ujednolicił nieco transkrypcję, której zasada, zgodna z systemem używanym w „Materiałach i pracach“, była naogół zupełnie wiódca, ale niekonsekwentnie przeprowadzona, bo autor widocznie niezupełnie był do niej przyzwyczajony. Fonetyka dyalektu, w grubych zarysach sekretarzowi Komisji znana, występuje tu niezłe. Z wahań lub niedokładności podnieść należy: końcówkę *-o* znaczone jest jako *-o* lub *-om*, bywa za *v*odom* i za *v*odo*, *zrobom* i *stojo*; bezdźwięczność *ř* i sonornych nieoznaczana; wątpliwości mieć można: co do przedniojęzykowości *n* w *angryz*, *angele*; co do nagłosu ogólnopolskiego *o-*, znaczonego przez autora jako *uo-*, np. *uoreżiny*, ale umieszczonego osobno niż *u-* z ogólnopolskiego *t*; co do siły labializacji *o*, niekonsekwentnie znaczonego przez **o* lub *o*, gdy w rzeczywistości pod Czehowem ma ono nieraz, zwłaszcza po przedniojęzykowych, tendencję ku *e*; co do pomieszania lub odrębności grup: spółgłoska *+ o* i spółgłoska *+ lo*; i t. p. Ale to rzeczy drugorzędne, niezmieniające leksykograficznej wartości pracy.

Porządek alfabetyczny nie rozróżnia znaków dyakrytycznych, razem traktuje więc *e é i ě*, **o ó i o*, *b i ě*, *c i ě*, *l i ě*, *r i ř*, i t. p. Wyjątek stanowią początkowe *ć ś ź*, traktowane osobno od *c s z*. W wygłosie dźwięczność zostawiona przy rzeczownikach, fonetyka międzywyrazowa uwzględniana niekonsekwentnie. Wszystko to pozostało bez zmiany, bo nie utrudnia orientacji, a przeróbka zajęłaby więcej czasu niż przyniosłaby korzyści.

Wszystko, co dalej następuje, zawarte jest w rękopisie.

Skrócenia:

botan. — nazwa botaniczna	rm. — rodzaj męski
i i. — i inne	Ślw. I. — autora „Słowniczek
K. — Karłowicz „Słownik gwar“	prowinicyjalizmów“
L. — Linde	używ. — używane
lm. — liczba mnoga	w odp. — w odpowiedziach
lp. — liczba pojedyncza	w złoż. — w złożeniu
p. — patrz, porównaj	wyraż. — wyrażenie
part. — partykuła	zam. — zamiast
przym. — przymiotnik	znacz. — znaczenie
przysł. — przysłowie	

Ponieważ do „Słowniczka prowincjalizmów“ zakradło się kilkanaście, przy korekcie nieusuniętych błędów, które zmieniają znaczenie lub mylnie przedstawiają brzmienie niektórych wyrazów, przeto uważam za stosowne umieścić na czele obecnego zbiorku sprostowanie tych pomyłek, tem bardziej, że wiele z nich dostało się do „Słownika gwar polskich“ Karłowicza.

I tak należy czytać:

cygân nie: *cygan*;

chechłać nie: *chechlać*;

chrobastwo nie: *chrobactwo*;

przy wyrazie *épać*, w drugim wierszu czytaj: „także jako słowo nieprzechodnie“, zamiast: „także niesobliwie“;

wiersz umieszczony pod wyrazem *gajdowaty* („kilka gajów“), należy umieścić przy wyrazie *gâj*;

gattać nie *gattać*, również:

gattanina nie *gattanina*;

kapać, popadać (nie: podawać) w ubóstwo;

kręzel nie: *krązel*;

kwâk znaczy *kârpiel* nie: kąpiel;

lastówka albo *chlastówka* nie: *chwastówka*;

miésanka nie: *miészanka*;

na oko zdmuchnąć nie: *na oko zduchnąć*;

ociupinka nie: *ociupinka*;

okłócek albo okłótek nie: okocka;
 oscypki nie: oscynki;
 piznąć nie pizgnąć;
 przy rozpucyć, rozpucyło go dodaj: rozdeło go;
 zuchwalować (także zukwalować) nie suwalować;
 źminda nie: źminda;
 zadzierzysty nie: zadzierżysty;
 zbutka, zbutwiałka = zbutwiałe drzewo (nie: zbutka = zbutwiałka
 i zbutwiałe drzewo).

Słownik.

A.

a ino, w odp. 1) tak, rzeczywiście; 2) bynajmniej, wcale nie.
 Znaczenie zależy od wygłoszenia.

akurat, akuraćik, akuraćicek 1) całkiem, zupełnie, właśnie: *ta
 xustka akuraćik takã sama jak moja*; 2) pierwsza forma
 w odp. także w znac. ironicznem: *akurat!* = bardzo się my-
 lisz, wcale nie.

ala! ala-ze! hala! hala-ze! part. zachęcająca; bez ze wogóle objaw
 wesołego usposobienia, używ. w pieśniach; p. *alo*.

*alauc! alaus! halaus! wykrzyk używ. przy popędzaniu stada
 owiec.

ale 1) lecz (którego to wyrazu tutaj bardzo rzadko używają);
 2) bynajmniej (w odp.); 3) czy być może! (z niedowierzaniem,
 podziwieniem).

alegant, halegant elegant.

alo! p. ala: *alo, xupcy, řebele vãs,
 řyže vojna, zaře vãs.*

*anęle lm., gatunek ziemniaków.

angryz, hangryz agrest.

ankór, hankór, jankór, lankór, rankór zmartwienie, smutek, zgry-
 zota, czasem: złość; *pije na jankór* = ze zmartwienia.

a *ono, zwykle w połączeniu z inną part., oznacza, że się mówi
 z przekonaniem: *a *ono přeće beže dės(c)*; *a *ono vej tak jes,
 jak já móviya.*

arcypân *marcypan*: *zebyś ty byu dvorski pân, davânybys jem* (t. j. dziewczętom) *arcypân*.

arendâr, *harendâr* dzierżawca karczmy, karczmarz (żyd); dzierżawca większej posiadłości nazywa się *posesôr*; dzierżawcy mniejszego kawałka gruntu nie nazywają ani „arendarzem” ani „posesorem”, tylko mówią o nim, że *arenduje gront* jakiś, albo: *trzymâ gront* (lub folwark) **od N. N.* albo: *seżi na arendovnem gronce*; wyraz *żérżafca* prawie nie używany.

**arendovny*, *harendovny gront* wydzierżawiony albo taki, który można wydzierżawić.

B.

babrac, *babraça* 1) = K., 2) lichy malarz, murarz, pisarz, także oracz.

**babracka*, *babračina* robota, przy której się trzeba zamoczyć i zanieczyścić; *rozbabrać v gronce* = rozpocząć robotę w polu podczas słoły.

bać się p. *ne bój se*.

**badouek* *badyl*.

bagnâ* (ofca*) mająca wydać plód = *k*otnâ*.

bagnić se, częściej używ. niż *k*ocić se*: **ofca* (*k*oza*) *se uobagnôya* = *uok*ocôya* = plód wydała.

bajduřyc = K.

bâjki lâć, *b. snuć* rozpuszczać fałszywe wieści.

bajoro kałuża, nigdy: *bajor* ani *bajura*.

Bajtazy Baltazar; *Kasper*, *Majxer* i *Bajtazy* (tak wymawiają imiona „trzech królów”).

**bârâ se* chmurzy się, zanosi się na deszcz.

**barakanica* spódnica barchanowa: *spředâm spodnicę* — *barakanicę* (w pieśni).

baran p. *na barana*.

**barane guovy*, botan., chaber łąkowy.

basauyga rm. *basalyk*: *taki se zrobôu z nego basauyga*; p. K.

bâsôr *bat* wielki a gruby.

bastrog, wyraz używany tylko w porównaniach, n. p. *nići, zyuy grube jak bastrogi* = bardzo grube.

**baty* lm. pędy (wasy), które wypuszczają rośliny pnące i wijące się, n. p. winna latorośl, chmiel, groch tyczny i t. p.
bebeχ, zwykle w lm. *bebeχy* 1) szmaty brudne; 2) pościel, zwłaszcza nędzna, brudna; 3) wnętrzności, stąd: *vybebesyć jakę zvěř* = wydobyć z niego wnętrzności, p. K.

beboχ człowiek tłusty (galaretowaty), gruby, brzuchacz.

bebyać p. K.

bečar człowiek niezgrabny; p. *buciór*.

bedra biodro, stąd *bedrava*, nazwa krówy mającej jakiś znak na biodrze.

Bernāt Bernard.

**bešnić* próchnieć, psuć się: zęby, drzewo, rzepa i t. p. *bešnejo*; *mām zbešnaue zęby*, *b*olq mé*; p. *butněć*.

bestyjstfo, łagodniejsze przekleństwo; może się odnosić tak do jednego jak i do wielu przedmiotów (L. tylko w znac. lm.), np. *a t*o uparte bestyjstfo!* mówi ktoś, nie mogąc wbić gwoźdźcia.

**bližuško*, *bližušeňko*, *bližušeňecko* bardzo blisko.

blusnoć **okēm* rzucić okiem, spojrzeć znacząco.

**bluzgać*, **obluzgać* lać, polać jakim płynem: *taqeš mé ato *obluzgā p*omyjami*.

bób: *χuop jak bób*; *velgi jak bób* = bardzo mały (żartobl. wyrażenie).

*b*odej ta b*odej!* *b*odej-ze b*odej!* 1) wyraz ubolewania, współczucia; 2) złorzeczenie: *b*odej će!* *b*odej-ze će!* *b*odej-ze vās!* i t. p.: *a b*odej-ze će, tylem se natrāpōu*, lub w połączeniu z całym zdaniem: *b*odej. će peron trās!*

**b*odurny* niezgrabny, do niczego (rzadko używ.).

*b*ogo*: *b*ogo mu i tyle* = dobre mu i to; p. u K. *błogie mu...*

bombelać se kołysać się; tylko o przedmiotach wiszących ale bryłowatych, np. owoc wiszący na cienkiej gałązce, kutasik u kapelusza *bombelā se*.

*b*orućeć* płakać głosem podobnym do wołowego ryku; p. *buceć*, *ryceć*, *zmućeć*.

**b*orucny* zuchwały, krnąbrny, niespokojny (słyszałem raz we Czehowie).

*B*oze na šfěće!* wyraz niechęci, oburzenia.

*bratejka, często zam. dratejka: napřede bratevek.

břečka p. sprěčka.

breviderne = brevider (Słw. I).

brony (= K.) w pieśni: mám koňa bronego.

břoskfina brzoskwinia.

bucák 1) kij tęgi: přepařý g^o tem bucákem = uderzył go tym kijem; 2) jakikolwiek wielki pieniądz miedziany (jakie dawniej bywały w użyciu), p. ůpák.

buceć 1) płakać głośno, p. b^orucet; 2) o przytłumionym głosie, jaki zwykle buhaj wydaje (co innego ryceć); o niskich tonach instrumentów muzycznych: buco na basax, da grajo mi, grajo, da buco mi buco, da nex še moje noski tańcovať nauco; 3) za wiele sobie ufać, nadawać sobie za wiele powagi, wynosić się nad innych: ne buc (a. ne ryc), b^oš ne přeskocý = nie wiesz, co cię jeszcze spotkać może, p. ryceť.

bućór p. bećar.

buk^ootec las bukowy: štyry míle lasu samego buk^oofca (pieśń).

burdać burzyć; złoż. rozb., vyb.; b. še: uburdayo mu še coši = uburdało, przywidziało, zachećiało mu się coś; burdā še = zanosi się na deszcz.

*burnoši še na dys(c) zanosi się na d.; p. bzdyccý še (Słw. I), burdać še.

buřtyn bursztyn, p. K.

*butheć, zb. butwieć: zbutňaje dřevo.

bzdura 1) = K.; 2) człowiek, który plecie głupstwa: taki (lub takā) š cebe bzdura; p. ubzduřýo še.

*bzdykać še próżnować, płać się nie biorąc się do żadnej roboty.

C.

cāplac še = K. ciaplać się; p. tāplac še.

ccy me robi mi się mdło, nudno; vnetki by vās zeccygo.

Cecka Cecyilia.

cextać, zacextać zdeptać, np. podłogę zabłocić nogami; p. cyxtać w Słw. I.

cepy, tylko w lm.

*chē še, cnaquo*¹⁾ *še, beže še cnaquo* (ale nigdy: *chī še, chīyo še*) przykrzy mi się, tęskno mi; w złoż. *zecne vām še, zecnaquoby mī še*; zresztą jak w L. i K.

c^ooby ne, w odp.: tak jest; częściej w znac. ironicznem: bynajmniej; zob. *a ino*.

c^o ne mara bardzo wiele.

cudovać še łajać, wygadywać: *c^o še téz g^oospodār na mne nacudovałi, neχ rēka b^oskā broñi*.

cuže! yo cuže b^oski! często używany wykrzyk podziwienia.

cuj wēch: tēn pēs mā dobreg^o cuja.

cupeć (L. *cupić*) siedzieć, ślęczeć nad czem, zwłaszcza drzemiąc: *ceg^o tak cupis a ne pouzys še?*

cyganek nożyk składany; zresztą zob. Słw. I. i K.

cykać moczu oddawać; wyraż. delikatniejsze zam. *jscāć*, używ. tylko w zastosowaniu do dzieci: *iž vycykej še; t^oš še ty tu scykāu!*
cylne pole otwarte p., w pieśniach: *nedalek^o v cylnem p^olu trýmā g^odfkę na kañeñu*.

**cynžyk* mały kutasik wszelkiego rodzaju, zwłaszcza w kształcie kulki; p. L. *dzyndzyk*.

C.

ćećora, botan., cieciorka upstrzona (*coronilla varia*).

**ćeñovać* zacieniać, rzucać cień: *t^o dřev^o baržo ćeñuje před uoknañi*.

ćfikel, lm. *ćfikle*, L. *cwykiel*.

**ćizbić še* gromadzić się tłumnie: *ceg^o še tak ćizbiće?*; przeciskać się przez tłum ludzi: *nimoznā še tamtēdy přećizbić* = przecisnąć.

ćmić p. *zacić*.

**ćocuña*, niekiedy zam. *ćotuña*: *přysya d^o neg^o, ćocuña jeg^o* (pieśń).

ćogaŕfki: *ć. me bēro* = zaczynają mię przechodzić dreszcze, ogarnia mię skłonność do przeciągania się.

¹⁾ W rękopisie bez ścisłej konsekwencji *a* i *o* w znaczeniu nosowego *o*, czy jednak tutaj nie nosowe *a*? Bo *ę* tego dyalektu chyli się ku *ą*.

ćunąć dać, używ. tylko w pewnych zwrotach: *taki b^ogąc a b^e-dnemu ani grajcarzka nie ćunie*; *zebyś się mu umiał zasunug^ować*, *t^ooby ci ta m^oże c^o ćunę* = dał, zapisał.

ćura człowiek niezgrabny, stąd przym. *ćurowały*.

ćurności nadali, wzięli! djabli nadali; p. K. wciornastki.

D.

daleko bardzo daleko.

damascyna, gatunek śliwek.

dawnosć: uod boży dawnosći = od bardzo dawnego czasu.

deh, co t^uu, co du^uu: jedną nocy z tobą spała, c^o t^uubym ta uogd^owała.

**d^ojabie uocy*, botan., scabiosa.

dobrójka kawał gruntu bagnistego w Jurkowie, porosły sitowiem i drzewami (olszyną, wierzbiną i kaliną).

dobrowa mały laszek nad *b^ouem dworem* obok *sośliny* (lasku sosnowego) w Jurkowie, dziś już wycięty: *póde na dobrovo*; *zł^era-łimy jag^oody na dobrovy*; *mamy z^og^oony za dobrovo*.

d^oo izna, *d^oo iznecka* całkiem, zupełnie wszystko: *p^oyż^e v^oojna*, *v^oojnecka*, *zab^ere n^os d^oo iznecka* = wszystkich co do jednego.

d^ookaz^ować broić, figlować.

d^oo k^oty = *d^oo izna*.

d^oopeżec powiedzieć, zwrócić na coś uwagę czyją: *matka uoec nie w^eżała*, *g^oże się j^em córka p^oożała*, *j^az j^em drug^o d^oopeżała*, *ze z panami pojechała*; *p^on ta uo ni nie w^eżał*, *j^az mu s^uuga d^oopeżał*.

d^oopéro, *d^oopéruško*, *d^oopérušenko*, *d^oopérušeneco* dopiero, d. co.

d^oo poudna zrana, przed południem.

d^oośf^otać się dopytywać się.

d^oostać, *d^oostać się*, *uostać* zostać: *d^oostaj^ece (uostaj^ece) tu z bog^om*.

d^oo^eżec się s kogo, czasem zam. d. *ś^e ot kogo*.

d^ooznać się cego doświadczyć, zakosztować, np. *biedy*, *smaku*; w pieśni: *d^oozna^oam się jurk^ooskego smaku*.

d^oo znaku = *do izna*, *do k^oty*; przysłowie: *nag^ootowałimy d^oo smaku*, *zjedłimy d^oo znaku*.

d^oożralec dojrzeć: *japka już d^oożrała*, *te śli^ofki są jesce niedożrałe*.

dranka, lm. *dranki*, sztacheta.

dreś, botan., rdest.

dróga droga: z *drógi!* — *is na dróski* albo *uobchozić dróski*, o obchodach pątników na Kalwaryi i innych miejscach odpustowych.

dróпка lm., w lp. wcale nie używ.; mogą być z wszelkiego drobiu domowego; p. K.

druzb^uować komu służyć komu za družbę na weselu.

dryć się krzyczeć: *dám ja ci tak się dryć!*

drystki, gatunek małych, podlejszych śliwek.

dryzga mała trzaseczka.

drza, *zadrzeć* rdza, zardzewieć.

duca (Jadowniki) = *ducla*: **odę duce* = wydać usta, zrobić minę zagniewaną.

ducla miejsce wydrążone w żarnach, skąd się przygotowane tam ziarno garściami wydobywa i do kamienia wysypuje; p. *dapka* (Słw. I.).

dudy lm. wewnętrzności; *dudy, dutki stroić* = płakać.

dudyavy, dřevo d. = K.; nadto: karłowate, pokrzywione.

dudy, przezwisko.

duxem 1) prędko; 2) koniecznie; p. *c^uo duxu, c^uo txu, c^uo do txu*.

dux^uota kaszel, duszność: *ne żyw^uota staremu dux^uota*.

dukać nad cę, ślęczeć, mozolić się, zwykle nad książką, nad nauką.

dunāj = K., w pieśniach: *ne p^uom^uoze mydyo, ani malooidyo, ani dunāj v^uody, jak nima ur^uody; beżes vésaya xusty na bystrēm kańeńu, na bāńem dunaju*.

dusa 1) pęcherz powietrzny w rybie; 2) rdzeń w gałęziach bzu, w piórze.

**duzacki* dość duży.

dwoić komu albo *mócić komu na dwoje* = K. 1.

dy, dyć, ady, adyć wszak, przecie; w odp. oznacza przeczenie: *muśeliśće żyśak duz^uo zaročić?* — *a dyć!*

dybać iść; dybāj! = ruszaj! p. L.

dymne ślifki, gatunek małych śliwek.

dyndać: koń dynda albo *koń leci dynda* = leci powolnego kłusa.

**dyndelać* (*še*) *dyndać*; najczęściej w znac. wisieć, kołysać się wisząc; p. *bombelać še*.

**dynka* 1) deska, którą się kładzie na spód wozu pomiędzy *osyony* (zob. Słw. I.) lub pod półkoszki: *vůz dynkę; šož na dynce*; 2) wykrzyk używany w pieśniach podobnie jak: *dyna, dana, holaša, hosa* i t. d.; *h^ooje m^oja dynka, vysoká březinka* i t. d. *dyrdem, dyrdeckem* lub *v dyrdy lečeć* biec szybko.

dys deszcz: *dys leže, roňi* = pada powoli mały drobny deszczyk. *dyzenter* zbieg wojskowy, stąd *zdyzenterovać*.

Dž.

žād p. na *žada*.

žad^oške fsy albo *žady*, botan., bodjak.

**žagår* sługa(?); słyszałem tylko w pieśni: *posuãu ci pãn žagařa, iž mynařu do pana*. Znaczenia tego wyrazu nikt mi wytłumaczyć nie umiał; inni śpiewali w tem miejscu *kuxařa*; p. u K. *dragan*.

žamžać jeść powoli, jakby od niechcenia.

žegleňec, botan., wyka leśna(?).

žerľica lub *čerľica* przyrząd do odrywania główek nasiennych od łodyg lnu.

živ, živ^o i *lm. živa* w pieśni = ledwie że, o mało że: *x^oopacy, x^oopacy, maľi ñe vys^oocy, živ^o ñi za vaňi serce ñe vysk^oocy*.

E, Ě.

exe! tak jest.

ekomon ekonom.

F.

fajdać, L. *fejdać*.

fcašny wczesny.

fel^ovać mieć jaką wadę: *yon c^oši feluje na smysuax* = nie ma z pełna rozumu, *feluje na guovę* i t. p.

felovny (= K): *uocy mã jakeši felovne*.

fikać wierzgać, kopać; *fiknóć* także = przewrócić się.

fpaš f klamkę ściągnąć na siebie odpowiedzialność, narazić się

na wielki kłopot: *terážem d*opéro fpât f klamkę; fpaš v la-menty* = rozpocząć głośne narzekania.

fšexmócný, często zam. *wszechmocny*.

fudamet albo *fondament* fundament: *na jakém fudamencie uon t*o mók pežec?*

futraš = K.; *futrovač koňe* = paść konie, ale nie na pastwisku, tylko sianem, obrokiem.

G.

gače lm. gałęzie drzew szpilkowych: *nabrâu přestrasnó m*oc pí-nězy, nakuád na furě i přykryu gaćání* (w gadce), ale p. Słw. I.

**galaret* galar, łódź; słyszałem tylko w pieśni: *rypka puyne, puyne — galarety za nóm — rybecka přepuyne — galarety stanóm. galašić, nagalašić* mieszać, pomieszać bez wyboru, nakłaść w nieładzie: *fšystk*o zb*oze zvalóu na b*ojšk*o i na kupe nagalašóu* razem; p. *gatlac* w Słw. I.

gáuý oczy, zwykle tylko w oburzeniu: *cóžeš tak te gáuý vyvalóu? gáržěl*. Wieśniacy okoliczni nazywają mieszkańców Czechowa *gár-želami*, gdyż wielu z nich ma na szyi *gáržěl* czyli jest dotkniętych chorobą wola; stąd też przysłowie: *ve Čchové gár-že* — *f Tymovy znožeje* i t. d.

gavořýč próbować mówić, bajdurzyć; o dzieciach poczynających mówić (ale nie z pogardą, jak L.).

gibotač še, kibotač še chwiać się.

**gipsovač* nacierać (twarz jakim kosmetykiem dla przyozdobienia jej): *ni ja malovaná, ni ja gipsovaná — in*o uod matuše pé-kne vyxovaná*.

glajda, glajdacka rzadkie błoto, ciasto rzadko rozrobione; *glajdač, rozglajdač* mieszać jakąś rzadką masę, rozbabrać ją.

glon kawałek (chleba); słyszałem tylko w powinszowaniu noworocznem: *přyslímy tu p*o scodrákax, dejće žleba glon*.

glux 1) człowiek głuchy; 2) głuchota: *co sie tycy mojego niescě-šlívěgo gluchu* (pisał w liście jeden wieśniak z Iwkowej).

guŕpi: *ja na to guŕpi* = nie wiem co począć w tym wypadku, nie wiem jak to rozumieć.

*gnar*ovač* pracować ciężko: *cuóček gnaruje p*o caŕyž dnax; d*o-*

- syżem se juz nagnar^ovāu; gnarujo nem jak bydlęcem* = przeciążają go robotą.
- gñećux* ten, który się *gñeće* z robotą, t. j. robi bardzo powoli.
- gnyp* nóż tępy.
- golus* 1) człowiek goły (najczęściej o dzieciach biegających zupełnie nago); 2) człowiek bez grosza.
- goudać* 1) mleć zboże w żarnach; 2) żąć: *gouže se ta zycotko* = żnie się żyto.
- gonny* wysoki, wyrosły w górę (najczęściej o drzewach); p. *vg^onić*.
- govníar* 1) owad „krówka“ (*scarabeus stercorarius*); 2) przewrotnie pogardliwe.
- *grajd^osić se* chodzić z trudnością (gramolić się) po wielkiem błocie; p. *grajdać się* K.
- granater* grenadyer.
- grubašny* bardzo gruby.
- gruxać* jeść (wyraż. rubaszne): *alem se nagruxāu*.
- gubać se* ubierać się: *a gubej-ze se xyz^ook!*
- gula* gruczoł, gruzła (nietylko z uderzenia jak w L.): *takā gula mi vyšadya na syi*.
- gulon*, nazwa mieszkańców sąsiedniego miasteczka Czchowa; p. *kulon* u K.
- guzy* = K.; *guzā kura*, czasem *guzajka* = kura bez ogona.
- *gōvzdon* 1) wół mający gwiazdę na czole; 2) nazwa rodowa.

H. X (Ch).

- xabašina* rzadziej *kabašina* = K.
- *ha-h^o!* wołają na woły, aby stanęły.
- xalaburda*.
- xungryz* p. *angryz*.
- harn^osić se* tłuc się, robić hałas, p. *harnāsać se* Słw. I.
- xar^ovać* 1) = K.; 2) trzeć, szorować: *vyxaruj d^oobře pāškem ce břyk i k^onefke*.
- xāsce*, tylko w lm., zob. *xāše*, *hargēze* w Słw. I.
- hej!* w zwrotach warunkowych zastępuje czasem miejsce całego następnika: *jak mi se t^o udā, t^o hej!* = to będzie dobrze.

χłapa 1) deszcz, błocisko; 2) plotkarz: *ale tés t'no z 'nego takã χłapa!*; 3) w lm. *χłapy*, różne zlewki, pomyje, liche potrawy płynne.

χłaptać 1) lać: *dys χłaptã i χłaptã*; 2) pić wiele, pić mlaskając przytem; zob. w L. *chłęptać* i *łęptać*; p. K.

**χłastacka*: 1) czas deszczowy; 2) zabawa lub robota przy której się trzeba zamoczyć.

χlebotać, *uχlebotać* obruszać, ochwiać.

**χuoptas* chłopczyk.

χ'nel p'olny, botan., przytulia.

χmurać se = K.: *t'ra zb'oze z'bérac*, *b'no se zazmuruje*.

**χ'ożić p'o sp'is'me*: tak się wyrażano dawniej o organiście lub kościelnym, spisującym tych, którzy byli obowiązani iść do spowiedzi wielkanocnej.

χ'odyny! wykrzyk używany w śpiewkach jak: *dana, 'oj dana, dyna, dynka* i t. d. *χ'odyny! χ'odyny!* — *χ'ożmy d'no żefcyny*.

χ'oj-co, często zam. *choć-co*; p. K.

χ'olaśa, zob. wyżej *χ'odyny*, używ. zawsze z powtórzeniem: *χ'olaśa! χ'olaśa! dobrã moja Kaśa...* albo: *χ. χ. wilk gosecę nieśe* i t. d.

χoutać obracać szybko, mleć prędko próżnym kamieniem w żarnach: *ne χoutaj tak t'em kam'nem*.

hop, hops, okrzyk używany przy przeskakiwaniu czegoś lub podskakiwaniu w górę: *hop! bes k'rykope; hop! na k'o'na*.

χrãpãć wydawać głos podobny do chrapania śpiącego; takie *χrãpa'ne* słyhać było w miejscu zwanem *χrapek* albo *na χrapku*, jak nazywają kawał roli i łąkę położone na bagnistym gruncie.

χ'rob'otać se: *mysa se za šafom χ'rob'otã*.

χ'rosty ospa; w tem znac. zawsze w lm.: *χ'ory na χ'rosty*.

hutować palić gwałtownie: *jak żéfka zacząa nagle hutować, tak se pova'a zają'a*¹⁾.

χ'álba (*χfálba*) 1) chępliwość; 2) człowiek, który się sam lubi chwalić: *takã jus χfálba z 'nego!*

¹⁾ Zob. uwagę na str. 34.

xyba, xybać w odpow. oznacza niedowierzanie lub zaprzeczenie:
vy teraz musiče mēc duz^o pīnēzy? — *xyba!*

I.

ī wymówione długo, przeciągle, oznacza w odpow. ociąganie się, zakłopotanie, odmowę: *p^oobés mī t^o?* — *ī; pōžno tu!* — *ī;*
 p. *je; i to* = *i* tak, a jednak, a przecież: *strāćim se kōne,*
c^o x^oožōy v brōne, i t^o mī jē(j) nē x^oo dać, mój B^oze!

ize! ize-iz! w odpow. = bynajmniej, wcale nie.

is na jedny n^ože isć prędko, spieszyć się.

**is v m^olēžiny* albo *z m^olēžinami d^o k^oog^o isć* z prośbą (rzadziej używ.); p. *m^olić* w Słw. I. i *uorēžiny*.

iskać (*iskām -ās -ā, iskajō; L. iszcze, iszczā*): *vyiskać se z pīnēzy* = wydać wszystkie pien.; *vyiskać k^oogo z pīn.* = obrać go z p. *iskērka* odrobina, bardzo mało.

istyk mała łopatką do zgarnywania ziemi z pługa (styk).

J.

jacy = *ino* jeno, tylko.

jaf, javok, javolī, częściej: *haf, havok (xaf)* (Słw. I.), tutaj, oto tu.

jakiši, jakišik jakiś.

Jamrōz Ambroży.

ś. Jāna žele, botan., rozchodnik wyniosły (*sedum erectum*).

jankór p. *ankór*.

**jānōfki* lm., gatunek ziemniaków.

japa (rzadziej używ., w gniewie lub z pogardą) pysk, mordą:

jak ēi dām v jape.

jarkī, w zwrocie: *jarkā pogoda* = piękna, jasna.

jāseuko = *jašcyk* (p. Słw. I.): *nē bedē jā pasya* — *za uyzeckę masya* — *ino za jāseuko* — *pasyaabym bydouko.*

je zob. *ī.*

jēmyk, czasem zam. *jēmeñ* (nie tylko na oku jak w L.).

jēdnakuški, jēdnakušēnki, jēdnakušēnecki zupełnie jednaki.

**jēknōc* upaść gwałtownie.

**jeps,* przewisko; w gadce tak nazywa djabeł starego chłopą mówiąc: *jak ten stary jeps začōn ućkać, tagēm g^o nīmōg do-g^onić.*

jojceć narzekać, wołać uo jej!

judās (≡ Judasz): *ty judāse!* (przezvisko); *cy judāsi nadali!* zakłęcie, wyraz podziwienia, niechęci.

K.

kadyub człowiek obrzydliwy (przezvisko): *ne bedę pyakaya f k*o-ścele p*ry śluβε, b*o ja še napuacę p*ry t*oβε kadyuβε.*

Kajtān Kajetan; żona *Kajtanka*.

**kamerāk*: w Jurkowie nazywają tak mieszkańców Biesiadek, Łoniów, Żerkowa i Dołów.

kanalijski, przym. używany w przezwiskach: *ty k. drāβε!*

kaucug także *kañc* bat gruby a krótki z krótką rękojeścią: *ne bij-ze me, ne bij tēm kañcuskēm novēm, ni mām matki uojcā, p*řed kēm-ze t*o p*oŕēm; p. bāśōr.*

kārcōfka wążka, gruba i silna motyka do karczowania korzeni drzew; w Wojniczu nazywają to *motyko lasovo*.

kārpać zeszywać stare ubranie, łątać; zagadka: *p*ossyvane, p*o-kārpane, iguom ne tykane* (krowa łaciasta).

karpetnā albo *karpeťnā* (drōga) — pełna wybojów.

kasper, *kasperek* penis; zob. *kuśka, kutās, ptāk, ptāsek, pyta, pytkā*.

kat w porównaniu *koñe keby katy* = piękne, okazałe. — K. przytacza ten przykład bez wyjaśnienia, wskutek czego można go sobie mylnie tłumaczyć, oglądając się na stojące przed nim zdania; p. Mat. i pr. II 445 (Bronowice).

kavaler wielka fasola białego koloru.

kej kiedy; *kēm, kejs* kiedyś, k-ś; *kejsće* kiedyście: *kēm s Kra-kova jezāu, v Mysleñicax grałi; p*ocōześće p*rysuy jurkoske smar-kule, kejsće ne vyprauy Jaśoŕi k*osule.*

keubasa uderzenie kijem, prętem batem: *zebyś ne d*ostāu bes plecty keubasy!*

keñ 1) w znac. pytaj.: gdzie, dokąd: *keñześ bōu? keñz mām is?*

2) w znac. względnem: *pōżes tam, keñ ci kāzō; 3) w odp. oznacza przeczenie: dałi vām tes c*o za t*o? — keñta keñ, keñ tēs ta keñ! — keñsi, keñsik* gdzieś.

kepski = K.; dawniej mówiono: *kepski grajcār* albo *śajny grajcār* dla odróżnienia od *śrybnego grajcara*, t. j. od krajcara w mo-necie konwencyjnej.

kfârtâ czwarta część zagrody mającej 8 morgów.

kfetnâ *nežela* niedziela palmowa, p. K.

kfîceć: oś nienasmarowana u wozu, taczek i t. p. *kfîcy*, t. j. wydaje piskliwy głos.

kibotać *še* zob. *gibotać* *še*.

kidać *cacare*, *vykidać* *še* odbyć naturalną potrzebę; nadto p. Słw. I.

kikuać wikłać; *pokikuać*.

kipeć siedzieć nad jaką robotą drzemiać.

kisać = *kipeć*: *ne kisâj ino ić spać*.

kivnôć, czasem zam. *umřeć* (z lekceważeniem); o żydach zawsze używają tego wyrazu obok *štârbnôć* (niem. *sterben*): *yon jus kivnôj*.

klapać słabo uderzać cepami po posadzie; p. *klupać*.

*klek*ot* wbita w ścianę deszczulka z okrągłym otworem, przytrzymująca górny koniec żarnówki; p. K.

*klepać k*osę* ostrzyć kując młotkiem na małym kowadelku, które kosiarz ze sobą nosi.

klepka-majster, żartobliwe (np. o dzieciach) lub pogardliwe wyrażenie o tym, który zam. coś naprawić jeszcze zepsuje.

klupać uderzać młotkiem w deskę lub w blachę; p. *klepać*.

kuapacka 1) kobieta gadatliwa; 2) klekotka używana w kościele w wielkim tygodniu zam. dzwonka.

kuapće lm. buty albo trzewiki wielkie, niezgrabne.

kuęk szczątek z czegoś obłamanego, n. p. z wylamanego zęba; z kapusty objedzonej przez gąsienice pozostają *kuęki*; w brodzie długo niegolonej sterczą *kuęki*.

kuśóate (zboże) mające wielkie i pełne kłosy.

knaga kość wielka.

knysać mieszać.

*k*ok*osić* *še* zabawiać się z czymś zbyt długo, robić jakieś ceremonie: *a kedyś* *še vyk*ok*osis?* (z ubieraniem się, z jedzeniem).

*k*ole*, *k*olo* koło, wokoło: *k*ole nâs luže x*oruję*; *ne x*oć k*olo v*ody*; także w znacz. czasowem: *juz beže k*ole źeśôty g*oźiny*.

*k*olej*, *k*olejowy* polej, polejowy (jak K.).

kouťonîć wikłać, mierzwić: *tageś skouťonôjâ te nići*.

kóm^oorować albo *seżęć kóm^oorę* mieszkać w obcym domu z łaski (za małą wysługę).

k^ońdek = K.; *c^o k^ońdek* = co trochę, co kawałek, w znac. miejscowem i czasowem.

k^ońsąkty konszachty: *mą^u k^ońsąkty z djąbłem*.

k^ońske, nazwa pastwiska (przeznaczonego dla koni) w Jurkowie: *p^ożenę na k^ońske*.

k^ontentny, *k^ontetny* zadowolony.

k^onzelacyjā (≠ konsolacya) uczta pogrzebowa.

k^opasty kopyaty.

k^oopy *wić* rzucać w wigilię Bożego Narodzenia garściami długiej słomy do powały, aby jak najwięcej ździebeł w jej szparach utkwilo (Czechów); w Jurkowie zatykają za stragarze te *k^oopy* rano w dzień św. Szczepana, a na to biorą słomę ze snopka, który w Wilię podczas *uobadu* był przy stole ustawiony; p. K.

**k^oorćpca* p. *k^oęze cāpecki*.

k^oś, *k^ostka* pestka owocu: *mróz jak k^oś* = bardzo silny.

k^oosować jęcmeń otłukać i otrzepywać go z „wątów“ po właściwem mlóceniu.

k^ootńāk człowiek albo zwierzę bardzo grube, ociężałe, niezgrabne; przezwisko: *puynie v^ooda puynie, stanąa na pńāku, uożeń-ze se uożeń, ty Jaśu k^ootńāku*.

k^ootny, *uok^oocić se* p. *bagnā, bagnić se*; *k^ootny* jako przezwisko = *k^ootńāk*.

**k^ooty*, botan., gatunek koniczyzny.

k^oozub wypróchniałe drzewo, stanowiące często naturalną cembrynę w studzienkach wiejskich.

**k^opel*, łagodniejsze, zwykle żartobliwe przezwisko dzieci: *uoj ty k^opelu!* — a *t^o k^opel!*

krajka odcięty (a właściwie oderwany) brzeg (kraj) sukna, nie nadający się do użytkowania z resztą materyi.

k^ořina, zwykle zam. *t^ořina*.

krentu-ventu: tak się wyrażają, gdy kto ma nagłe zatrudnienie, przy którym musi się wiele nakręcić, np. *ne zrořōu tego zafcasu, p^ootem d^oopéro krentu-ventu*.

k^ořept grzbietowina z wieprza.

**kreptovať, skreptovať* wiązać, krępować, L. *skrepować*.

křesać tańczyć (w pieśniach): *noski* (← *nóžki*) *moje noski, cemu nie křeseće?*

**křezák* nóż krótki a bardzo szeroki do krążania kapusty, koni-czyni; zob. *tasák*.

królić, o głosie, który wydaje nierogaczna, gdy jest głodna (p. K.), kiedy zaś jest rozgniewana, wtedy *rexłā* (*rexce*).

kropnąć = K., nadto: *kropnąć se* (*pu-kfaterek* i t. p.) *g*ořāy* = wypić.

**kruxyňa*, lm. *kruxyňy*, gatunek małych śliwek.

kryxa wielka kreska.

kšěze cāpecki, botan., trzmielina europejska (*evonymus europ.*); p. *k*orčipka*.

kšōž pluskwa wodna (bo podobna z wierzchu do księdza w ornacie. *kućup*, *kućupek* mały kawałek, osobliwie mała gałązka, mały kij, kawałeczek sznurka, mały człowiek.

kuķouka (nigdy *kuķeuka*).

kulać, *kulām*, *kulās*, *kulā*, *uokulāy* kuleć: **on kulā na jednę n*ogę*. *kulās* kulawy człowiek, krzywy kij; *stać kulāsy* = pisać brzydko, niezgrabnie.

kuļi dla, z powodu: *kuļi tego* = dla tego; *kuļi cēbe māyem kuopot* = z twego powodu.

kułka 1) kokardka z tasiemki, wstążki, sznurka; 2) kolankowato zakrzywiona gałązka.

**kurdavy* niedorosły do naturalnej wielkości (człowiek, zwierzę, roslina); p. *šetnāk*, *zāmorek*.

**kuře žele*, botan., rzepik.

**kuška* p. *kasper*.

kutās p. *kasper*.

**kuter* człowiek trochę kulawy, utykający na nogę.

kutfašić gnieść albo mieszać coś razem; *k. še* żyć w biedzie; gdy wiele osób mieszka razem, mówią o nich, że *še kutfaso na kupe*.

L.

laběda = K., najczęściej o dzieciach; *labězić* utyskiwać; *laběži* dziecko, też kura gdy głodna.

lăc, oprócz zwykłych znac. także: pleść nie do rzeczy; p. *băjki*;
leja plotkarz, gaduła; p. Słw. I.: *ale tēs t*o s' nēgo leja!*

lankór p. *ankór*.

lany lniany; *lane* *pyutno*, *l-ă koșula* = z czystego lnu, cieniu-
 tka; *pu-lane* (= pół lniane), *pu-lankove*, gdy len mieszany z ko-
 nopiami; p. L. *lanka*.

laptac gaduła, plotkarz, p. *leja*; przydomek jednego z mieszkań-
 ców Jurkowa.

lasa, *laska* i lm. *laski* plecionki z pręci do suszenia owoców
 i jarzyn.

*lat*o* p. *n*ove lat*o*.

latovać bydyo chować komu bydło przez lato.

**lăzica* wielka laska, tyle co *lăga*.

lebotka, botan., świetlik lekarski.

leja p. *lăc*.

lejba człowiek, który chodzi niepozapinany, nieopasany czyli *jak*
lejba, *lejbovato*.

leleń, często zam. *jelen*.

leméska: do określenia podanego w Słw. I. należy jeszcze dodać,
 że tutaj nazywają tak potrawę sporządzoną na rzadko; na gę-
 sto ugotowana zowie się *prazuł*.

lengeć chłop do niczego, leniuch: *ty lengeću!*

lés(ć), *leže* p. *deszcz*.

letkomyśny lekkomyślny.

leżauki = *uleżauki*.

lezux taki, który lubi długo spać, wylegiwać się.

lic lejc: *licovy* (= lejcowy) koń, idący w czwórce po lewej ręce
 przed dyszlem; także w parze po lewej ręce.

licărek = *lic*.

**liši uogon*, botan., janowiec.

lišić, *lišyc*, *zlišić se* spełznąć na niczem: *drôga năm se zlišiŭa* =
 podróż nie przysła do skutku.

**luskopy* lm. przyrząd do podtrzymywania dyszla u wozów nie-
 mających *podymy*. Wyraz ten znany jest w Jurkowie, chociaż
luskopóf nie używają tutaj, tylko w górskich wioskach, np.
 Żbikowicach, Stankowie i i.

Ů (Ł).

uaxa rz. obok uax rm. = K.

uapće, czasem zam. buty, zwłaszcza niezgrabne, wielkie, ale nie z łyka ani z drzewa (jak w L.), bo tutaj takich nie noszą.

uape p. neuape.

uęg, p^ood uęgem: tak się nazywa w Jurkowie grunt, gdzie dawniej rosła wiklina.

uupák każdy duży pieniądz miedziany; p. bucák.

uupka, dřevo uupkove polana, opałowe drzewo łupane, jakie zwykłe na sągi sprzedają.

uuscyny łodygi i strączki, z których groch wyluskano.

uycć, vyucć bić: jak koňa kupujo, to mu móvó ćeś! ćeś! — a jak g^o kupó, t^o g^o uycó (przysł.).

uysā skóra, przezwisko łysego: jak nās ne vypuścīs, t^o sobe pó-demy, čebe uysā skóro v p^olu *obvsemy (śpiewka na karbownika).

M.

*macek, wykrzyk utworzony dla rymu: h^ooje m^ooja macek, v Lípnicy jarmacek.

mać matka, używa się: 1) w przekleństwach: pša¹⁾ mać, pša ci mać, p. mać zapínovaná; 2) w zagadkach: dāvni byam córečkou a terāzem mać; 3) w pieśniach: p^oozehe jo sama mać.

maćupy, maćuperki, maćuperecki, maćuperny, maćuši, maćuški malutki, maleńki.

majdac ogon krowy (w zagadce).

*majxlovať szachrować.

mao-velo trochę, cokolwiek.

mamrać (L. mamrzeć); zmamrać se zmówić się, porozumieć się.

mañder p. sfandrovac.

mañdrovac mozolić się nad jakąś drobniejszą robotą, dłubać coś; c^o ty tam mañdrujes? także = co ty tam ruszasz, prze-wracasz?

*marcovy rycěř marsowy, dzielny (w pieśni).

1) zwykle a otwarte.

mark^ocić się = K.; *rozm. się na k^ogo rozżalić się*, poczuć urazę do kogo.

marⁿe, użyte w pieśni jako wyraz ubolewania, w zastosowaniu do rymu: *“o B^oze, mój B^oze, “o B^oze mój marⁿe — k^ogo ja nie lubę, ten się d^o mnie garⁿe*.

maślak 1) gat. grzyba (L. *maślak*); 2) człowiek skłonny do płaczu.

maśnica maślnica.

mężuch p. u K. *miedzuk*.

męjska obok *męska* mieszczka.

mętość mięć, giąć (papier, bieliznę, zboże w polu).

męgem, męguśkem bardzo prędko.

męjac się iść z kim na wyścigi.

mizera człowiek wynędzniały.

męćcar, często zam. *męcecek*.

męotka młoda kura.

męujnica (i *męujnica* $\leftarrow$ młynica), młyn stary, albo, jeżeli w młynie znajduje się mieszkanie młynarza, ta część zabudowania, w której jest właściwy młyn.

mocyduja: tak nazywają w Jurkowie kawał gruntu, gdzie niegdyś moczono konopie.

**moleżyny* p. *is(ć)*.

m^orogowaty mający różnobarwne pręgi po sobie (co innego *pstry* K.).

mętny mętny (nie tylko o wodzie: może być mętne *pivo, wódka* i wogóle każdy płyn przeźroczysty).

mróz p. *kość*.

m^rzyć guód, nam^rzyć się guodu cierpieć głód: *c^o ja się t^s tam nam^r guodu, nie^z ręka b^osk^a broⁿi*.

murzać, umurzać zanieczyścić twarz; *murzo^z* człowiek nieumyty z powalaną twarzą; *murzo^{za}* nazwa krowy brudnego koloru.

myj^{âk} 1) szmata do mycia (naczynia); 2) przezwisko.

**myra* noga, w zagadce: *styry myry, styry poćoglace* (= 4 nogi, 4 dojki u krowy).

**myżać, pomyżać* łaskotać delikatnie n. p. piórkiem, słomką (wyróż. pieszczotliwe do dzieci).

N.

na barana albo na barany kogo wziąć lub nosić = na barkach.
 na żada myć wtenczas, jeżeli wszyscy młockowie naraz ude-
 rzają cepami, jak się to dzieje przy młóceniu koniecu.

na rackax *x*ozić, rackować chodzić na czworakach.

*na raptý nagle, raptem, prędko.

na rãz jeden, w pewnych zwrotach, np. na r. j. *nima* za c^o ka-
vãuka *chleba* kupić, na r. j. *nima* c^o do gęby vyozyć = zgola.
 na sfeće! bynajmniej, wcale nie (w odp.).

*na vyl^oopy lećeć (rzadziej używ.) prędko, nagle; p. na raptý, na
 vydraby w Słw. I.

na p. jeszcze śadać, *suŷać*, *guŷi*.

naboleć p. zabołeć.

naęetek, botan., nogietek.

*namelisty, st. wyż. *namelišćejisy*, (o zbożu) wydający wiele mąki.

*nazd^ooreżić, vyzd^ooreżić przygotować, przysposobić.

nę, nęści (L. naści) masz, bierz, nęz-vãm macie!

ne bój še! (w pogroźkach) bądź pewny: ne bój še, d^oostañes ty!

n. b. ś., p^oovẽm jã t^o matce!

necki, necuŷki, zawsze w lm.: po neñecku necku a p^o p^oolsku k^o-
 ryto (przysł.).

nedostãny niedostały, niedojrzały (zboże, owoc).

neuãpe nieprędko, niełatwo; słyszałem tylko w połączeniu z ne-
 gacyã.

*nepřezbyty niedający się przekonać.

nešlivã (kura) która wiele jaj znosi.

netýlo zeby niedopiero zeby.

*neudarny niezgrabny; zob. w Słw. I. nezdara.

niydy, niyže nigdy, nigdzie.

niž, nižt nikt.

nižtóry niektóry.

nikedy, niken nigdzie.

ni mãm nie mam.

ni mogę 1) nie mogę; 2) choruję: c^o še stãyo v tẽm dv^oore, nasa
 pañi ñim^ooze.

no, no-ze 1) wykrzyknik przynaglający do pośpiechu: a nože!

rusej-ze *še* przeży; 2) *noze* zam. czasownika: *baba vo d^{no} sośatki i noze jo uozożem* = okłada, wali, bije.

n^{no}oc g^{no} vyžeńe, n^{no}oc g^{no} přyzęńe: mówią o tym, który z powodu swych zajęć po całych dniach nie bywa w domu.

nórac łązić od kąta do kąta; *nórac p^{no} n^{no}ocy* zajmować się jakąś robotą długo w noc.

n^{no}ove lat^{no} nowy rok; słyszałem tylko w zwrocie: *x^{no}ożić p^{no} n^{no}ovem leće* (albo: *x^{no}ożić p^{no} scodrākax*) = chodzić z powinszowaniem nowego roku (w celu uzyskania datku *scodrākóf*).

**nužara*, rodz. m. i ż., człowiek nudny, nudziarz.

nukać na k^{no}ogo (L. z biernikiem) napędzać kogo wciąż do jakiej roboty.

O.

uobezwać še odezwać się: *a uobezvój-ze še!*

uoblęgać še opierać się całym ciałem: *cegós še tak uoblęgās uo tēn stōu?*

uoblēs (= obleżeć) 1) spełznąć, stracić barwę; 2) w formach: *uobleže, uoblazō, niekiedy i w cz. przeszł. uoblās, uoblazuo, uobležli* = dość dobry, d. dobrze, ujdzie: *z něgo ta uobleže x^{no}o pāk* = dość dobry chłopiec; *jagze uoni ta rožō?* — *uobleže!* *uobožczek* p. prosić.

uobracać: pān z pīwnicy povracā, zounēr paņō uobracā (nie-moralne).

uobžerā še suņnce, gdy jaskrawo zaczerwienione zachodzi.

uocfara każde zwierzę odznaczające się niezwykłą wielkością lub kształtem.

(v) *uocymnēnu* w oka mgnieniu.

uodegrać grać komuś przy zapraszaniu na wesele: *V^{no}ojcexōvi je-sce ne uodegrali.*

**uodjemny* pośledni (mąka, zboże).

**uodmeřyc še*: zboże lub materya jakaś *uodmeřyua* lub *ne uodmeřyua še*, t. j. przy powtórkiem mierzeniu pokazało się, czy miara była dobra lub zła.

uodry, zawsze lm. zam. *odra* (choroba).

uodvrót: orka *pod^{no}odvrót* ma za cel ułożyć skiby sztorcem na działanie mrozu i przygotować pole pod zasiewy zimowe;

jest to t. z. *pokꞛatka*, *pokꞛad* (*pokꞛudać*) i różni się od *parófk*i tem, że po rozoraniu zagona nie zostawia się *vyjeć*i (p.).
ꞛogrojec ogród, tylko w pieśni: *póde jã se dꞛo ꞛogrojca, bedę pro-
 šóu pana ꞛojca*.

ꞛoꞛfat = K., stąd *zꞛoꞛfać* na rękę lub nogę. Jest także roślina
ꞛoꞛfatnik, używana jako lekarstwo na *ꞛoꞛfat*.

ꞛo jej! wykrzyk bólu lub podziwu.

ꞛokrogłãk drzewo okrągłe t. j. nieobrobione (nieobciosane) je-
 szcze.

ꞛokropcne, *ꞛokroperne* okropnie; p. *okropa* K.

ꞛoktãpka maleńkie skrzypce, na jakich sobie czasem pasterze
 przygrywają.

**ꞛolejãr* kupiec roznoszący po domach olej na sprzedaż w cza-
 sie adwentu i wielkiego postu.

ꞛomynek (*ꞛomenek*), lm. *ꞛomyuki*, czarne, zepsute ziarno w kło-
 sach; p. L.

ꞛono p. a *ꞛono*.

**ꞛopajęcýc* še obłowić się, skorzystać. Czchów.

**ꞛopšmėvać*, L. *ośmiewać*.

ꞛopstarńi dość stary.

ꞛoreżiny: *iž v ꞛoreżiny dꞛo kꞛogꞛo* = iść z prośbą; p. *iž v mꞛo-
 leżiny*.

**ꞛoscãki*: gdy gasienice objedzą kapustę, pozostają z niej same
ꞛoscãki t. j. objedzone żeberka liści i łodygi; p. wyżej *kꞛek*
 i szczak (*scãk*) w Słw. I.

ꞛoštípka, zob. *šlipka* w Słw. I.

ꞛosópkovać še czynić przygotowania dla każdego z osobna, zwa-
 szcza przy jedzeniu; zastawiać każdemu z osobna; p. L.
osóbbi.

ꞛostać: *krova ꞛostaóva* = przestała dawać mleko; zresztą = K.
ꞛostydność, czasem zam. *ostydność*.

ꞛotpꞛošežalny korzystny: *ꞛotp. gront* = urodzajny, przynoszący
 znaczne dochody, *ꞛotp. řemeslo* i t. p.

ꞛotpóvežec (*šꞛuzbę*) wypowiedzieć, wymówić.

**ꞛodprovãžalny gront* przepuszczalny, z którego woda łatwo od-
 pływa.

ꞛovaki, *ꞛovyle*, używ. tylko w połączeniach: *taki ꞛovaki*, *tyle ꞛo-*

vyle, jeżeli się nie chce wymienić właściwego wyrazu lub liczby w zlorzeczeniu: *a b*odej će tyle novyle vžquo!* por. u K. *tyla a tyła*.

P.

paćkać jeść dużo.

*padać, pedać, p*ovedać* mówić, powiadać: *co pedâce kumě?* W opowiadaniu wtrącają często jeden z dwóch pierwszych wyrazów: *věće vy, padām, my tu jus xyba nimāmy c*o r*oibić; ano, pedā, to vežmy i x*ožmy!*

paja usta, twarz: *ceg*o paję uožavās? jak će utnē f paję!*

pamuya = K.; jada się zwykle na zimno, także z mlekiem.

pāprzy łupież na głowie.

pārkać 1) parskać: *koņe pārkaļo* (o głosie); 2) bryzgać: *cauys ņopārķany byotēm* = obryzgany.

*par*ovać* orać ściernisko w celu przygotowania pola dla orki pod oziminę; podczas *parovañā* (*parōfki*) zostawia się po rozoraniu zagona jedną skibę, t. z. *vyjēc*.

paš: *paš na vēdē* = popaść w nędzę, żyć w biedzie: *ktōrā za mñe pōže, t*o na bēdē padñe*.

patrāk mak polny, a także ogrodowy pośledniego gatunku.

patroļ, zwykle w lm. *patrozy*, śmieci, prochy; *patrosyc, napatr*. naproszyć.

pconāk, botan., pszonak.

pedać p. *padać*.

peņek (L. *pēl, pēlek*) pyłek na kwiatach.

**peronek*, botan., jastrzębiec, hieratium pilosella.

peščēnec, częściej *peščēñ*, także *peřčēñ*, pierścień.

pesek, częściej w lm. *peski*, złośliwa nazwa urzędników najniższej kategorii i służby, zwłaszcza miejskiej, a więc pisarzy, woźnych, pacholków i t. p.: *jak še takēmu peskoīi ñe *opuacis, to će ñe dopuši do uředñika*.

petrusyc jedno i to samo wciąż powtarzać, nudzić kogo: *ceg*o mi tyle petrusys za usañi, nad guovo*.

piřcīt 1) gotować; 2) nalegać na kogo, naglić: *ceg*o tak piřcīs, beže na cas*.

pikyo me coś obudziło się we mnie jakieś złe przeczucie, uderzyło mnie coś.

pi kny, pé kny, pé kny piękny; *pi ku szany* bardzo p.

**pi kuta* nudziarz, bardzo skrupulatny człowiek.

pit fák, pit fać = K.: *vy pit fać* jakie zwierzę = wytrzebić.

**plaskófka* z dodatkiem *matka*; tak się nazywa w zagadce niska, płaska ziemia w przeciwieństwie do wysokiego nieba: *plaskófka matka, vysoki tatka*.

plux, częściej w r. ż. *pluxa*, niechlujny, nieporządny.

**pluty*, epitet miesiąca lutego w gadce: *mařec skfařec — luty pluty*.

puaneta g^o *p^odlećaua* opanował go gniew, stał się na wszystko drażliwy (chwilowo); *Puaneta*, nazwa jednego gospodarza w Jurkowie.

puâtek 1) kawałeczek sukna, płótna i t. p.; 2) *puâteki, puâtecki* potrawa z ciasta cienko rozwałkowanego i na plasterki pokrajanego; 3) przezwisko mieszczan i wogóle wszystkich surdutowych; p. K.

p^ooćasek = K., także nazwa góry, po której wjeżdża się do Czchowa od strony Jurkowa.

**p^ooćoglac* cycek u krowy (w zagadce).

**p^oodbérac zimnaki* kopać z. wczas, pozostawiając jeszcze pod krzakami co mniejsze, podczas gdy w jesieni *kope se na pé kne* t. j. wszystkie, nie zostawiając już nic w ziemi; *p^oodb. módek* lechać kogo pod brodę (wyrząd. żartobl.).

p^oodbić se poodbijać sobie wskutek długiego chodzenia nogi tak, iż chodzić nie można (o ludziach i bydłe): *koń se mi p^oodbić*. *p^oodraza*, zwykle w lm. *p^oodrazy*, klin w żarnach służący do podnoszenia lub obniżania kamienia.

p^oodryg^ować podskakiwać z lekka, depeć w miejscu.

p^oodzyć s kęm wiele od kogo wycierpieć, mieć od kogo wiele do znoszenia: *alem téz z nęm p^oodzyua, rany b^ooske!*

p^ooźvigac se = K. 1.

pokyuad, pokyuatka rodzaj orki; p. *uodvót*.

p^ookyuadać p. *uodvót*; dostać *pokyuadanego* otrzymać karę, do której się trzeba położyć: *dostaŋ péć patykoř pokyuadanego*.

poknębovať s kęm p. *podzyć*.

**poudnäk* robotnik wynajęty na pół dnia.

poudne (nie *powedne* ani *powudne*); *poudnica* wiatr wirujący w koło i porywający z sobą pył, liście i t. p.

poudnějsy południowy: p. *mléko*; *přyjeχau* *poudnějsēm* *p*oćo-gēm*.

pomřyc, często zam. *umřyc*: *tatuš mi p*omarłi uońskego roku*.

**poniter* łajdak.

**p*op*ołaty* i *p*op*ołaty* (koń) trochę płowy, trochę bury, popielaty: *šivy k*oň p*odemno, šadej panno zēmno* — *šivy, p*op*ołaty, šadej panno i ty*.

*p*opřechäk* drażek poprzeczny (przy budowie, przy sprzętach).

*p*oražic* = K. 3: *sk*orom z górki zuažou, kijem me p*oražou*;

*p*oražac*: cośi za *pečem* *mrucalo*, *porážalo paškem, kaňenani* (mowa o strachach) = rzucało.

*p*orcynela*, -ovy porcelana, p-owy.

*p*oryzac* na *k*ogo* łajać kogo, wygadywać na kogo.

**p*osesór* dzierżawca większego obszaru; p. *arendār*.

**p*ošluzem*, na *pošluz* (*šluzem*) pochyło, ukośnie: *čisnoć kaňeň p.* (nie w górę).

*p*otkryšnoć, překryšnoć* pod- prze-kreślić; *p*otkr., překryšněty*.

*p*ovedać* zob. *padać, pedać*.

**pozygać* (zob. K. *žégać, zygać*): ponieważ we Wilię jest na **oład* wiele do jedzenia, więc domownicy niewiele jedzą każdej potrawy, tylko *pozygajo* t. j. próbują a właściwie sięgną łyżką kilka razy na miszkę.

pravo stoi toczy się proces; *my máme z němi pravo* procesu-jemy się.

prazux r. m., p. *leńeska*.

**přebžžogać se* przechodzić ustawicznie tam i napowrót (zwłaszcza po mieszkaniu).

prec het, daleko.

přečivny wybredny, wymagający wiele.

překleťnik ten co lubi kłać.

přeuorać *kijem* uderzyć.

přepuoxa: jeżeli kłosa są lekkie, mało ziarna zawierają, mówią, że w zbożu *jes přepuoxa*.

**přepuklína* (ruptura), używa się niekiedy jako przezwisko

pogardliwe nawet w pieśniach: *tymoske žějcěta same pře-pukłiny*.

přeražić porazić, przyrazić (o chorobie): *ni m^wogę x^wozić, bo mě přeražiuo na n^wogę* = zawiało mię, mam nogę sparaliżowaną.

**přeskođny cas* jest wtenczas, gdy słońca przeszkadza pracować w polu; przeciwieństwo stanowi *dorobny cas*; zob. Słw. I.

**přeskóřyc* przewinić, zbroić: *ten x^wopák jus coši přeskóřóu*.

přetak: *jā se nie takix na přetaku šāua* = przebierałam.

převožić nat kęm zob. *žživāc*.

**přezemstovać* przekląć: *cysařu, c-řu, nie beřze nās vęcy — b^wo nās matki puāco, jaze žēma jęcy — b^wo nās matki puāco, panny lamentujo — pamětāj cysařu, ze će přezemstuju*.

**přezuc* śe wdziac but z jednej nogi na drugą, gdyż buty były robione *na přezufkę* t. j. że każdy można było nosić na jednej lub na drugiej nodze.

prošić na fsystke *ob^woōpski* błagać usilnie, zaklinać na wszystko. *pry* jest parno: *tak žišāk pry, beže dys*.

přyběrać se do guovy zbytecznie się czym martwić.

**přygóře* niewielka górka, wzgórze; tak nazywa się też w Jurkowie grunt położony koło góry.

přyješ śe L. *przyjeś* i *przejeś* się.

**přykfās* (nieodmiennie) trochę kwaśny, kwaskowy: *mām japko take přykfās*.

přymárek nazwa gruntu (w Jurkowie), który przyłączono (przy-mierzono) do większego obszaru zwanego *žágóřem*.

**přyniev^wolenst^wo* przyniewolenie, przymus.

**přypřyc* komu co: *přypar mi papérka* = twierdzi, że mu nie oddał (albo nie dopłacił) reńskiego.

přyřěblā, L. *przyřěbel* i *przereblā*.

pšaga pies (z współczuciem).

pšarka jakikolwiek owoc mały, lichy, niedojrzały.

**pše vřosy* połączone z bólem zaczerwienienie naskórka między palcami u nóg.

pšínki, botan., dziurawiec.

ptásek zob. *kasper*.

pu, często zam. *ku*: *p^wošet pu dvorovi, pu košćouu*.

pucovať 1) czyścić n. p. buty; 2) lajać, przezywać: *ale g^{no} spucová!* 3) bić; 4) jeść dużo: *fšystk^{no} d^{no} izna spucová.*

pudyo, przezwisko.

pukać se pękać: *śliſki se pukajo* ^{od dyscu}; *descka se spukawa.*
pularysek pugilares.

purxafka 1) zwyrodniała śliwka; 2) bełdka kulista = K.; 3) kobieta bardzo stara; *spurxać* (zwykle o śliwkach) zepsuć się (ale na drzewie).

**putać* jeść cheiwie.

putoracek = K.: *putorackam dawa, bedę tańc^oowana.*

pyrceć, o głosie, jaki słychać, gdy się coś w garnku mocno gotuje; *pyrcy* coś czasem w palącej się lampie, w nieczystym nosie.

pyta, *pytka* zob. *kasper*.

R.

racâl małe dziecko (czasem żartem, czasem pogardliwie).

raće nogi (wyrząd. pogardl.): *cegóżeś tak p^oovyóggâu te raće!*

racki p. na *rackax*.

rańock^{no} część koszuli przypadającej na ramię; p. K.

rankór p. *ankór*.

rannéjsy *raunny*: r. *mléko*, r. *p^oodój* ale *rannâ msa*.

rapa, *rapka* noga u ptaków lub małych zwierząt (mających pazury); czasem także o rękach dzieci: *sx^oovej-ze te rapki, b^{no} ci zmańg.*

rapy p. na *rapy*.

rarytas rzecz rzadka, uwagi godna; najczęściej w znac. ironicz.: *c^{no} za rarytas! co za rarytasy!*

râz: *f te razy* = w tej chwili, natychmiast: *baba f te razy niebele*
myślący *uap* ^{ozoga i} *vo-ze d^{no} sôsatki*; p. na *râz*.

rextać zob. *królić*.

rejdować grzebać w czym z hałasem, przewracać różne drobiazgi; także *rejdość* i *rejdość se*.

religa stary koń.

repećić dłużyć koło czego, majstrować; *vyrepećić* wywąchać, wyszukać; *vyrepećić skórę* wybić; r. *se* zachować się niespokojnie.

rogąc drażek, w którym do wywierconych otworów powbijane są na poprzek patyki; takie *rogące* wbija się w ziemię i obkłada dokoła sianem lub koniczem, aby prędko sechl.

rozłić *śe* kręcić się, p. *repećić* *śe*.

ronić: *dys(c)* *roni* = pada mały deszczyk; p. *lės(ć)*.

**roszałatać*, *roszaratać* rozwalić, rozkopać, rozedrzeć.

**roskrękotany* rozmierzwiony, rozgałęziony.

**rostyrmańić*, *rosturmańić* zmarnować, roztrwonić (majątek, pieniądze).

równátka zob. *równianka* w Słw. I. i K.

rozbabrać p. *babracka*.

rozumć *śe* czemu znać się na czym: *ty* *śe* *temu* *nic* *nie* *rozumćs*.

rużajdy lm. rupieci.

rujnacyjã nieład, nieporządek, ruina.

ryceć (oprócz zwykł. znac.) mieć zanadto wielkie o sobie rozumienie, traktować wszystkich z góry: *yon* *za* *duzo* *rycy* = za wiele sobie ufa; *ńex* *nie* *rycy*, *b*o* *nie* *óć* *c*o* *g*o* *jesce* *ceka*; zob. *buceć*.

S.

sażyć: *tak* *jus* *saży*! silić się na piękną wymowę i właśnie wskutek tego przesadzać w tym względzie, co znów wyszydzą z wrotem: *šoři* *do* *kasy*!

**safratować* zachodzić koło czego, myszkować.

**salauy* szalony; w zagadce nazwany jest wiatr *salauem* *żęcćm* nieba i ziemi.

**sargava* szaruga.

**sarne rogi*, botan., czyściec, strachis.

scãviste (*mlęko*) cokolwiek kwaśne ale jeszcze nie *śsęczone* należycie.

scynić (≡ *zeczyńić*) zlać, zgarnąć, zsypać; w wilię Bożego Narodzenia gospodarz *scynã* z misek do cebrzyka resztki potraw niezjedzonych i zanosí bydłu.

**senkłować*: *jagėsmy* *tamtędy* *jexali*, *t*o* *jas* *senkłowaŋo* *p*o* *pãsku* = wóz zanurzał się aż po szynkle (po osie) w piasku.

sebec, *śfec*, czasem zam. *sefc*; w kolędzie śpiewają: *i* *jã* *tės* *přy-ż*ożć* *sebec* *ub*ogi*; *sefca* *vřozyc* do jakiej potrawy = przypalić

ją; *sefc vlâz d'no kasy* = kasza się przysmędziła i śmierdzi (niejako szewską smołą).

**sfâl* grube drzewo budowlane, belka.

sfaslovy koń albo k. na *sfaslu*, L. *swarszlowy*, *szwarclowy*.

sfysec, czasem zam. *suysc*.

skayâ: *yonî t'no robô na vélgo skayê* = na wielką skalę.

skayki choroba ust ukazująca się na języku, znana tylko starszym, dziś nie występująca; p. *žaba* i *skalka* u K.

skarzyć skarżyć.

**skarpiisko* urwisko.

skfařec epitet miesiąca marca w gadce: *mařec* — *skfařec*, *luty* — *pluty*.

**sklamra* człowiek uskarżający się ustawicznie; *sklamřyc* za *usanî* narzekać, naprzykrzać się wciąż.

skrabaka stara, zużyta miotła.

skřepic poratować, wesprzeć; żebrak prosi: *skřepce me tês cem*.

**skrobnôc* 1) poskrobać; 2) uderzyć.

**skrobotac se* p. *řrobotac se*.

skuć se upić się.

skućina odrobina; p. **oskućina* w Słw. I.

slegnôc, *zlegnôc* = K.

suřxat: co tu *suřxat* (albo *sfyřat*) na *vâs*? rzadziej mówią: u *vâs*.

suysc i *sfysec*.

smarovać iść szybko, pędzić: *ale smaruje!*

**smolôfka* kawałeczek drzewa smolnego służący za podpałkę, a dawniej i do świecenia (dziś rzadziej).

**sm^uoruxat*, *sm^uotruxat*, *zasm^uoruxat* zanieczyścić, pobrukać (ubranie).

smykać włóczyć po ziemi; *sm. zboze* obrywać kłosa ze stojącego jeszcze na pniu zboża, jak się to często dzieje podczas przednowku.

smysya (≡ *zmysły*) rozum, dowcip; *yon mâ smysya* = ma rozum, nie głupi.

**smytoľic* miąć i brukać biorąc wciąż do rąk (ubranie, papier).

snuć p. *bajki*.

sobace šćervo przekleństwo.

sopór, soporek, saporek sos.

sošlīna las sosnowy; *sošna* sosna.

spać śe, czasem zam. *sypać śe*: *spē śe vām žarno z vorka*.

spālīć buty uciec potajemnie.

**spuócysty (gront)* z którego woda łatwo spływa, położony na górze.

spod mēć, w zwrocie: *krovy, barany, zajōce* (i wogóle zwierzęta) *majo tam spod* = gromadzą się chętnie w tem miejscu; także o ludziach: *s. do karcmy*.

spodnārka = K. 1.

spomóc śe na co zdobyć się na co, przyjść do czego.

spórka wsparcie, zapomoga.

spotynōć śe spotkać się.

sprāsac śe wypraszać się od czego (n. p. od kary), prosić o zwłokę (n. p. jakiej zapłaty).

**spręcka*, botan., skrzyp, także *břęcka*.

srala, przezwisko.

*sryz*oga* = K. *srzeżoga*.

stadlīna stado źrebiąt i klaczy nieużywanych do roboty.

stajac stawac, wstawac.

starka stare, usychające drzewo.

staóār 1) cieśla, który budynki *stavā*; 2) robotnik pracujący koło stawu; *B*oze ċi dej zdr*oće, ty věrny stavāru*.

**stojana* przesłica u kądzieli (w zagadce); p. u K. *stojawa* oraz odpowiedni przykład pod nagłówkiem *kudława*.

stolār: *sgm ta stolārŷcy, зробōm maglovńicę; stolarčki*, często zam. *stolarski*.

stoparcyć, vystop. 1) wysterczać; 2) wystawiać: *cegóżeś tak vyst*oparcōu tę n*ogę?*

**strapacyjā* zmartwienie.

stroćić śe (o bydle): *krovinā nimā śe gže ani stroćić* = popaść się. *struga* część *řēki* (t. j. Zeliny) od ostatniego zakrętu aż do ujścia w Dunajec.

**stulcac*, zwykle w złoż. *nastul., ustul.* (najczęściej o dzieciach), uzbierać, naskładać z mozołem ale niedołącznie.

**styrmac, nastyrmac* kłaść jedne rzeczy na drugich bez porządku tak, że łatwo spaść mogą; p. *stym* K.

**sublektować* *se* trudzić się, robić sobie subiekcyę zwłaszcza przyjmując gości.

**sufragán*, dotkliwie przezwisko: *ty sufragane!*

suka przyrząd do hamowania; p. K.

**susyca* 1) stare, uschłe drzewo, p. *starka*; 2) stara, chuda kobieta (pogardl.).

sygnować dzwonić w mały dzwonek (sygnaturkę) na kościele; *zvonó* tylko w większe dzwony.

**syrecka* jakiś ptak; słyszałem tylko w pieśni: *pstrá syrecka*, *pstrá — tři jájeka má...*¹⁾.

Ś.

śać p. *přetak*.

śadać: *ne bój še, ne bój — śadej na mój koň* (pieśń).

śarkovy grox gatunek grochu (fasoli) niewielkiej. kształtu jajeczek o barwie siarki.

śeżec mieszkać: *uoni han šeżo za v^oodom* = mieszkają za Du-najem.

śekańina omasta sporządzona z sadła drobno pokrajanego i pomieszanego z masłem.

śetnák wszystko, co nie dorosło do właściwej miary i nie rozwinęło się należycie, człowiek, zwierzę, roślina; p. *śetnec* i *kur-davy* w Słw. I.

śfandrovať p. K.; przedrzeźniając szwargot żydowski albo niemczyznę, mówią: *śfander*, *mañder*, *p^oortki syvâu*, *p^oosed za pec*, *p^oorozryvâu*.

śfat p. na *śfeće*.

śfatcy mi še co zapowiada mi się coś, jest nadzieja że mnie spotka coś przyjemnego, że coś uzyskam.

śfiha komin wyprowadzony tylko ponad powałę, ale nie ponad dach.

śfihi (w niektórych wyraż.) świński; *śfiñá křyvda*, nazwa karczmy wystawionej na gruncie, gdzie niegdyś pasaly się świ-

¹⁾ Prawdopodobnie *sroka*, zwana często, co prawda zwłaszcza na północy Polski, *syroka*, t. j. *séroka*; w Jurkowie o po przedniojęzykowych ma skłonność do przesunięcia ku *e*, p. *uxremovać*, *uujemny*.

nie, które zostały niejako pokrzywdzone przez zajęcie tego kawałka na karcznię i grunt uprawny: *māmy zāg*ony za šfīno křyvdō; bynem p*o vótke na šfīni křyvōže*. Dziś, jak się dowiaduję, karczma ta już zburzona, więc nazwa stosuje się tylko do odpowiedniego kawałka gruntu.

šfīnske žele, botan., hebd (*sambucus ebelus*), wedł. innych: rdest ptasi (*polygonum aviculare*).

šić, šičina sitowie.

šklič, uošklíč, zasklič (okno, obraz i t. p.) wprawić szyby do okna.

šlīpāt nat cem p. L. *šlepić, šlepić*.

**šnādanny: šnādannā g*ožina, šnādannā ne vīdāc* = godzina przeznaczona na śniadanie.

*špilovać: t*o ubrahe mu špiluje* = dobrze mu w niem; *jak*oši mu ne špiluje* = stosunki mu się niedobrze układają.

šprynca (niem. *Spritze*) przyrząd do nadziewania kielbas; też *arkuserka* ma *špryncę* (do lewatyw).

šrybno srebro; *šrybny* srebrny, często w znac. reński, gulden austriacki, zwłaszcza dawniej, gdzie trzeba było odróżniać *ryński šajny* od *r. šrybnego*: *kupōnem se proše za dva šrybna*.

**štārbnoć* p. *kivnoć*.

**štegery* różne graty poustawiane na sobie bez ładu.

šturac róg krowy (w zagadce).

šturmāk laska niezgrabna, kawał kija.

T.

tak či ta! tak či mu ta! wyraz lekceważenia, zaprzeczenia, jak gdyby: *pleciesz nie do rzeczy*.

tambór tabor, w pieśni: *jagēm smuzōu přy dvoře, přy cysarskēm tamboře*.

tāplāc še p. *cāplāc še*.

tarazy śmieci, nieczystości.

tasāk bardzo szeroki a krótki nóż kształtu owalnego, służący do krażania (siekania) kapusty, trawy, koniczu; p. *křežāk*.

tatuna, niekiedy zam. *tatuš*.

těšić, zatešić, přyt. uožen gasić (K. 1).

tfór tchórz.

tȕuc *še* (niekiedy *tuc* *še*): *óater* *še* *tȕuce* = zrywa się naraz z różnych stron; *tȕuce* *g^o* *óelgã* *ř^o*roba, *frybra* = męczy go, trzęsie.

tóntac *še* łązić z kąta w kąt, kręcić się po izbie.

traxtament traktament, poczęstunek.

traxty, *trakty*, niekiedy zam. *tratsy*.

trap: *jexać* *volnego* *trapa* = zwolna klusem.

traskócy (mróz) bardzo silny.

trãvńica płachta z grubego płótna do noszenia trawy, także *uoktusó* zwana.

**trćel* *trćel* sposób nawoływania żrebiąt.

**trńić*, *natrńić* nakłaść lub nastawiać wiele rzeczy jedne na drugich bez ładu tak, iż się ledwie utrzymać mogą.

trómba 1) usta (pogardl.): *stul* *trómbę*, *dã* *či* *f* *trómbę*; 2) przezwisko kobiety: *ty* *trómba*!

trotováč zamieniać w *troty* czyli trociny: *mysy* *fšystiko* *stroto-vauy*.

tróž *gruski* targać za włosy.

**trpótľivy* swywolny, żywy, lękliwy: *krova* *trpótľivã*.

trynk tynk; *trynkovač*, *otr*. tynkować.

**trýš*, dopełniać *trýša*, lm. *trýše*, jakakolwiek moneta (do dzieci): *nešći* *trýša*!

tuc p. *tȕuc*.

tulejka tutka, rurka.

turceč szumieć, szemrać (o wodzie): *iže* *voda*, *iže* — *p^o* *kãme-nax* *turcy*.

tyći, *tyćki*, *tyćuši*; *tyća*, *tyćka*, *tyćuša* tak mały(o), tak malenki(o), tylko taką odrobinę: *añi* *tyćkam* *ne* *sk^o*ostovaŕa.

tyľi, *tylecki*, *tylecka* p. *tyći*.

tylo p. *ńetylo*.

tyrkotač *še* (o bydle) gzić się = K. 2.

tyrm^ościć mieszać różne rzeczy bez ładu, p. *galašić*, *gatlac*; *tyrm^ościć* *še* zachowywać się niespokojnie.

U.

ubzduřýč *še*, zwykle nieosobowo: *c^o* *či* *še* *ubzduřyuo*? = co ci się zachciało, strzeliło do głowy? p. *burdac* *še*.

uóg uderzyć: *jak će utnę v morde; uóg polkę* = zagrać albo za-
tańczyć przy odgłosie muzyki.

ucynek, często = czary, uroki; *cy cary, cy ucynek!* tak wykrzy-
kują, gdy się stanie niespodziewanie coś złego; *ucynić komu*
zaczarować.

udarny udatny, korzystny, n. p. u. rok.

uđryć uderzyć: *ale g^o uđar v űeb!*

ugańacka kłopotliwe zajęcie: *ńex bóg brońi c^o za ugańacka z tẽnĩ*
żeckami!

uóg se podkasać się (o kobietach).

**uxremować*: **on ta troski uxremuje na pravę n^oogę* = kuleje, jest
chromy.

użynóc, użynęty p. *prężynóc* w Słw. I.

ujądać na kogo wygadywać na kogo, szkalować go, krzyczeć;

o psie: *na k^oogóz ta tẽn pes tak ująda* = gwałtownie szczeka.

uąabudać, nauąabudać uzbierać, uskładać z mozołem; p. *ustulcać*.

uąemny ułomny.

upręcivńić se zrobić coś starannie; p. K. *uprzeciwnić się*.

urącić se upić się.

urńóc se 1) uderzyć się; 2) upić się.

uśátka: *is na uśátkę* = iść na stronę.

uśłaxćić 1) powalać bardzo n. p. błotem; 2) upoić; także *uśł. se*:
ale se uśłaxćóu! można powiedzieć tak o pijanym jak i o za-
błoconym bardzo.

**ustulcać* p. *stulcać, uąabudać*.

**usuxłivny, neusuxłivny* posłuszny, nieposłuszny.

utykać, poutykać np. *ścany męxem* = pozatykać mchem szpary
w ścianach.

uógzńóc: *końe mi p^oógzńeųy v bųóe*.

uńijacka pilna robota.

V (W).

vál, válík wałek: *robili vále z glńiny i ze suomy i tẽnĩ válíkami*
zatykali śpary.

**varćár* stróż.

vat r. m. wata.

véxet: *má gębę jak véxet* = nie umie utrzymać języka za zębami.

vej! partyk. oznacz. podziwienie lub ubolewanie: *i *on vej juz umar!*

vélemozny albo *velomozny* wielmożny.

velgi wielki, *velgošny* bardzo wielki; *velganoc* obok *velkanoc*; *Velgã veš* Wielka wieś (koło Wojnicza); *velgošeňská góra*, *velgošeňské gronta*, należące do W. wsi; podobnie w Iwkowej: *velgoletná* = stara.

velo-tylo cokolwiek, niewiele; p. *mauo-velo*.

vlepić, *prylepić* komu *kilka kijóf* uderzyć, obić kogo kijem.

vuoka gatunek fasoli.

vuóšene włosie.

vnećicek, *vnećutki*, *vnetki* w tej chwili, zaraz, natychmiast, wkrótce.

votfě wąpść.

**v*oźňárka* deska służąca do zatykania otworu w powale, którędy wychodzi dym z izby niemającej komina.

*vreć na k*ogo* (*vrejo*, *varli*) dokuczać komu, p. K.

vybebesyć p. *bebez*.

vyć: jeżeli komu końce zbyt długich butów sterczą do góry, mówią, że mu *buty vyjo*.

*vycesać k*ogo* wybić.

*vyčognoć n*oji* umrzeć.

vyžór ździerstwo.

**vygońić* wyrósć bardzo wysoko: *ale t*o ta s*ošěnka vygoňóua!*

*vyx*ožiť*: dworsey oficjaliści (karbowy, polowy) stanawszy na gruncie, gdzie się miała odbywać jaka polna robota, zwolowali ludzi *na pańske* (do roboty) powtarzając donośnym głosem: *vyx*oć! vyx*oć!*

**vyjęć* skiba niezorana, zostawiona w każdym zagonie podczas pierwszej orki, t. zw. *parófki*.

*vyk*opy* p. *na vyk*opy*.

**vymítřac se* wyplatać się z jakiego kłopotu, wykręcić się od czego. Jurków. Wojnicz.

*vyp*orek* kawałek starej pończochy lub skarpetki, z której się nici do użytku wypruwa.

vypucyć wydać, wystawić: *křátek se vypucóu s pempka* = wychylił się z pączka; *vypucyć břux*.

vyřnóć se 1) uderzyć się; 2) wypaskudzić się.

vyscynić wystawić: *vyscynóu ůeb z ůokna*.

vyscyrać *še* śmiać się (pokazując zęby); *mak še vyscyrać*, gdy jest przejrzały i zaczyna się z niego ziarneczka wysypywać (bo wtenczas okazują się jakby ząbki łączące nakrywkę z główką).

**vysqś*: *vyśād mu ůelgi guz na cole*; *kuře vyśād zābōl*, b*o *še na-jadua*.

vyšpérłać wyszukać jakąś drobnostkę (zwykle o dzieciach).

**vyspisko* 1) wyrzut, wysypka na ciele; 2) namulisko nad rzeką.

vystāć doznać, wycierpieć: *neŷ rēka b*oskū broŋi*, c*o *jā s nēm* (z nim) *vystāu*.

**vystōnderovać* wylajac.

vytŷnōć wytknąć: *vytŷnōć komu ŷeśēcinę* = odwdziżyć się (w złem znaczeniu), ukarać: *terāz mu pām bōg za mŋe vytŷnou ŷe-śēcinę*.

vytrymušny wymagający wiele, wybredny, wyszukany.

vyvalić še 1) wywrócić się (o wozie); 2) wypaskudzić się.

**vyzdoreŷić* p. *nazdoreŷić*.

vyŷŷivać, często zam. *vyŷivać*; p. *ŷŷivać*.

*vyzv*olić se guovę* uspokoić się, uwolnić się od trosk: *da m*oja matušu, spředej cārno kr*ovę, vydej mē za ŷuopa*, *vyzvolis se guovę*.

vŷqś duŷa do sercā (w napomnieniach) nabrać dobrej myśli, dobrego postanowienia: *bōj še b*oga ŷ*opāk*, *veŷze se tēz juŷ rāz duŷa do serca*, a *p*oprāf še!*

vŷqś noŷi na ramę albo *za pas* dodają do wyrazu *iść*, zachęcając do pośpiechu: *veŷ noŷi na ramę i rusej!*

vŷqś še: 1) zwrócić się: *jak dojeŷes d*o figury*, *veŷ še p*otem na pravo*; 2) *třeba podātek puāćić*, a *tu nima v ŷāuŷe ani graj-cara i nima še skōd vŷqś* = niema sposobu wyszukania grosza; *skōt še vŷqś*, t*o *še vŷqś a zapuāć* = rób co chcesz, szukaj jak chcesz, byleś znalazł.

Z.

zabēgać, z. *še*, *nazab. še* troszczyć się, dokładać starania: *cuovēk še naroŷi*, *nazabēgā i fšytko nadarmo*.

zābōl podgardle u drobiu (kur, kaczek, gęsi i t. d.), występujące w miarę tego, jak drób jest najedzony.

*zab*oleć, nab*oleć* nadpsuć się, nadgnąć: *terâz mǎmy same zabolaye* albo *zbolaye zimnǎki*; *japka nǎm zab*olayy*.

zǎc (≡ *zacz*) używa się w zwrotach: *c*o mi za zǎc!* (ironicz.) = co za wielki pan! *méc k*og*o v zǎcy* = szanować; *přyz d*o zǎcy* = dostąpić poważania.

zǎcérka kluseczki skubane zwykle w rękach i ugotowane na mleku lub na wodzie.

zacyaǎc, zacyoǎic zasłaniać.

zaccǎic uderzyć tak mocno zwierzę lub człowieka, że straci przytomność.

**zagořec* opić się. Czchów.

*zax*ožiť*: nowe buty trzeba *zax*ožiť* na sucho, t. zn. w nowych butach trzeba z początku trochę pochodzić za sucha (nie po błocie), w przeciwnym razie wykrzywiają i psują się prędko.

**zakupizna* rzecz kupiona: *lepšǎ zakupizna nižli darořizna* (przysł.). *zǎmorek* p. *šetnǎk*.

**zamurlony* zasepiony, ponury.

zanékčica zanokcica.

*zayožǎc k*og*o kijem* uderzyć.

zapačkać p. u K. *zapackać*.

zapartek 1) zepsute jaje; 2) niechlujne dziecko.

*Zap*otoce* jedno przedmieście miasteczka Czchowa (bo leży za potokiem).

zarâs, zarařicek, zarařinek, zarařinecko natychmiast.

zaš ta! bynajmniej, wcale nie.

**zasmyknôc* zawiązać, zadziergnać: *kupǎ jô tam hycel, zasmyknie ji strycek* (w pieśni).

**zasypka*, czasem *zam. zadyмка* śniegowa.

zatarasić = K. 2 i 3.

zavdy, zavřicek, zavřuški, zavřuřenki, zavřuřenecki, zavřutki, zavřutěnki, zavřutenecki zawsze.

**zavôvek* ziarno liche, odpadki pozostałe po oczyszczeniu zboża, służące do karmienia drobiu.

zǎviřlǎk zawiřlanin.

zǎvyoki gwoździe, które się wtyka w otwory sztaby lub pręta żelaznego w celu przymocowania jakiego przedmiotu.

*Zǎv*ože* gruntu i domy leżące *za vodom* t. j. za Dunajcem.

zǎvôr kawałek łąty znajdującej się nad wrotami stodoły z przytwierdzonemi do niej *kicârkanî* (zob. Słw. I.), stanowiącemi nainiższą warstwę jej poszycia. Łata ta zaopatrzona jest w zawiasy, aby ją można podnosić w górę i w ten sposób ułatwić wjazd na boisko wysoko zbożem wyładowanemu wozowi. Tylko niskie stodoły mają *zǎvory*.

zażryć, spożryć, użryć, wyżryć, nigdy zajrzeć, spojrzeć i t. d.

zbójica żona lub gospodyni *zbójcy*.

*zb*olany* p. *zab*oleć*.

**zbukańec*, przezwisko: *ty zbukańcu!*

zbyrknąć p. *zbérkać* w Słw. I.

zbywać się, przezywać się sprzeczać się, upierać się przy swoim zdaniu.

zdexlina, częściej *psǎ zdexlina*, łżejsze przezwisko: *a t*o zdexlina!* *zeby* albo *keby* jak, jakoby, jak gdyby (w porównaniach): *końe zeby (Keby) katy; rycę zeby kr*ovy*.

zécpać zdłubać, licho zrobić; zjeść powoli.

zegleń, przezwisko; p. K. *żegleń*.

zełi, często zam. *jezełi*: *zełiby zaś pŕyset, t*o mu p*oóćće; zełi p*o-vendrujes, naβer zŕota d*osyć* (pieśń).

zelzyć dŕug zaczekać na oddanie, przedłużyć termin spłaty.

zēncâr żniwiarz.

**zescuřec* wynędnąć, opasć z ciała: *jak ũon t*o zescuřǎy p*o ty x*oroβe!*

zešfátcać komu schlebiać.

**zgarnąć* (← *wzgardnieć*) stać się wybrednym: *cegózeš terǎs tak zgarnǎy!* — *zgarny* wybredny w jedzeniu (o ludziach i zwierzętach).

zgořec: *sanna zgořǎya* (wskutek odwilży) = zepsuła się, przepadła.

zgryz zob. Słw. I.: *pije na zgryz, ze zgryzu*; p. *ankór, jankór* i t. d.

zjadac, pogardliwa nazwa ludzi, którzy innych wyzyskują; najczęściej o urzędnikach; p. K.

**zjusyć (bydlę)* zmęczyć, zgonić, np. konia szybką jazdą.

zŕotǎ guova złotogłów: **ona xŕŕi v zŕoty guŕŕe* (w pieśni).

**zmanka* 1) wzmianka, wspomnienie; 2) zamiana, zmiana (pieniędzy).

- **zmuceć* płakać głośno (na niski ton); zob. *buceć*.
znovu, znovuk, znuk znovu.
zryć się kłócić się: *zro się na kupe jak psy; beżes się ta z nemi zaru?*
zvíxrovať się wygiąć, wykrzywić się (o drzewie i przedmiotach z drzewa zrobionych): *dražina się zvíxrovaju*; p. K. *víxrovaty*.
zvílcyć się: *kapusta się zvílcyu* = K.
 **zvodny žen* dzień pierwszego kwietnia.
zvōnik (← dzwonnik) kościelny.
zvycajny do cego przyzwyczajony.
zyndolić: *kuzar ŋozyndolōu buykę bāykem* = posmarował.
zyndyca żętyca.
zyve mēso narośl na ciele niezagojona i odnawiająca się.

Ž.

- žžepko* = K. *ždziebko*.
žživać nat kem łąać, dogadywać komu, dokuczać słowami; p. *vyživać, prevožić*.
 **žele matki boski*, botan., oman.
žvėga, žvėka przeżuwanie (u bydła).
žvėgovać, žvėkovać, žvėkę gryś przeżuwać.

Dodatki.

DODATEK I.

Aby dać o ile możności całość słownictwa tej okolicy, umieszczam jeszcze spis wyrazów używanych tutaj w znaczeniu jakie podaje Karłowicz.

- bez* 'przez', *bez to; bok, bōcek*.
ceć c^o, cejc^o, ceżec c^o, ceć x^o, ceć jak, ceć ken, ceć kedy; cłivie, meć cłifki; *c^o* 'że, który', *c^ooby* 'aby, żeby', *c^o duxu, c^o d^o txu, c^o txu; c^oosi, c^oosik; cynić* (cenić).
čapa, čapkać się; čarax; čelisa; čipka; čupas; čurceć.

derbis, despetny, despetować, robić na despet, dyamsić, dyucki obok ducki, dyugocki (i dugocki), d^o d^{na}, d^o dom (w pieśniach), drypćić, dudrać, dyx, dyxt, dyxtyk, żis! żis-ty! żiće vy! żiće vy tés t^o!

fondamentnie, fórt = het, frybra, furkać (końe furkają), furnoć. gżesi, gżesik, gicale 'nogi', gućocki, gnojnica, groxótk, gviznoć, gżić se.

hala! hań, hanien, hanienty, hainok, hain^oli, xara, xarny (sxar-nec), helios, het, xlapać (we wszystkich znaczeniach), xlastać, x^oodak 'chłopak', xt^o, xt^oosi(k), xtóry, hukać se = K. 2, xytac. ino, a ino.

jajesnica, jaseń, jaz, jaze, jscać.

kalita 'kaleta', kalitka, kanpus, kantycki, karafijon (w pieśn.), kaścanka, kaźżuski, kaźżusenki, kaźżusenecki (i kaźżutki, kaźżuten...), keby (w porównaniach), kidać (śńek Kidā), Kejsejsy, kypac = K. 2, kuóska, kuóska, kouńér, k^oopernik, krozac (p. krozańca Słw. I.), krokfa, křykopa, kumora, kupá, kurdupel, kurdybān, kurpele, kurpeliska, kuśka, kutfaśić.

lamentār, lankór.

uācfo, uajnić, uubek, uyeńnik.

majdać, majxer, mantyka, māsli, mikuy, miśkār, miśk^oować, mōcele, mōdrala, mordega, mōtny, m^ooze! (partyk.) = K., muuka (mauka). na bosāka, na ^oodwecér, na pékne, na p^oodorežu, na p^ozodorežu, namanić se = K. 2, nāpařtek, napasnoć, napoóś(ć) k^oogo na c^o albo d^o cego, nārać se, nārećny k^oon, nārećko, nārta, nebozycka, neźelńejsy, nefstyda, neus(u)uxany, neus(u)uxanec, nixtóry, nośić se 'ubierać się, nośidua.

uobaxutać se, uobgrubni, uobrada, uocyviśne, uocyviśny, uodrōbecka, uodrōpka, ukara, ukuyot = K. 1, ukrajki = K. 1, ukropa, ukropeche, ukotāby, uopservować k^oogo, uoślaga, uosoblivē, uosoblivy, uosouka, uotcyńić (uroki).

pāllica 'wielka laska', pālus, papřyca (K. 1), pařelāk, pařxān, pařotka (K. 1), pavoz, pakać k^oogo, pockać, p^ood^oleć, p^oodufay, p^oożóbany, p^oog^oożicka, p^ooxód (w zwrocie pieśni: d^oobreg^oo rodu, z^uego p^oox^oodu, = K.), p^ookrap^oować, p^ookuśnik, ponknoć se, p^oopśnić se (p^oopśnōu se, p^oopśni se), p^oorvis, p^oośōuka, p^oośeż! p^oosponować k^oogo, póst, p^oosufka, pořřeb, p^ootret,

- p^oturać* *še* *kem* lub *cem*, *p^otyl*, *p^oovódek*, *p^oozvoleňstfo*, *právdá* o *mašlñicy*, *přejety* (w przekleństwie), *přepór* (wyraz i śpiewka nieco odmienna), *přy^ožév*, *přy^ožévek*, *přypárek*, *přysogac*, *psota*, *psuja*, *pu* (pól): *pu-dña*, *putora* i t. d., *puxlñzna*.
- rabacyjá*, *rebek^oovac*, *refermát*, *rextac*, *rejvax*, *řetelny*, *roscapěřyc*, *roscoxrac*, *rosp^ořódek*, *róvnátka*, *rozgardyjás*, *r^ozmamac* *še* (*r^ozmamaná*), *roz^ožác* *še*, *ruñenny*, *rypac*.
- sážá*, *sapéć*, *sasyna*, *sceka* (szczeka), *scodrąki*, *scypa*, *sekura-cyjá*, *skapac*, *skferes*, *skuąd* '1) szeroki zagon, 2) zrzeczność' *skupnóc*, *sob^ootñěsy*, *spyrcař*, *srągi*, *stáñe* (*pužes na stáñe*!), *stróžá* (straż), *suć* (sypac), *suzy včřx* (botan.), *sus* (szusz), *syro-cki* (szeroki), *sysac*.
- ščěř*, *ščérñá*, *ščérñisko*, *ščívára*, *ščubac*, *šedlř*, *šfěřcki* (*v yocax*), *šivy kaměñ*, *šlázovac*, *šlicñota*, *šlicota*, *šněć*, *šněćić* *še*, *šmíro-vać*, *šmirus*, *špasovac*, *šróděcěř*.
- ta jak* (tak jak), *tálac* *še*, *tañcula* = K. 1, *třepotać* *še*, *třyny*, *tyrceć*.
- ubzduřyc* *še*, *ujăsek*.
- vartoguvoy*, *vóogle*, *věla*, *vele*, *velo*, *vězouek*, *vixrovać*, *vilgny*, *vilka* *uupić*, *vo* (*vi*)! *vožanka*, *vogel*, *vřazac* *še*, *vyćelăñka*, *vylazovac*, *vyracyc* *še*, *vystryxñoc* *še*, *vyzuc* *še*.
- zaby*, *zacyna* (na chleb), *zaxaměñćić*, *zaklókñoc* *še*, *zálase*, *zamatu-lic* *še*, *zapřyc* (*zaparty*), *zărřá*, *zarnófka*, *zavžotkę mēć* na *k^ogo*, *zčěrki*, *zěby susyc*, *zemstovac*, *zeřesec* (*zeřesany*), *zezuc* *še*, *zgló-dac*, *zgonić* na *k^ogo*, *zgrux*, *zgruxñoc* *še*, *zmarñić*, *změrtfěć*, *znoñić* *se* *c^oši*, *zvartoguvěć*, *zvežić*, *zvléc* *še* = K. 2 i 3, *zvo-uać* *k^ogo*, *zygać*, *zytñzna*.

DODATEK II.

Wyrazy, których używają przemawiając do dzieci.

*baža owca.

*błoble dobre.

be (nieodm.) brzydki, brzydko.

bobo (L.) 1) strach, straszycło wszelkiego rodzaju; 2) każdy

*bejać cacare.

blá (nieodm.), *blany brzydki.

owad, robak: bobo leże.

- **boża* bóg, obraz, posąg jakiego świętego.
buba, *bubuśa* krowa.
 **bux* zrobić, *buxnąć* upaść, przewrócić się.
bźibzi ziemniaki (K. w inn. znac.); p. *żiżi*.
caca (nieodm.) 1) ładny, ładnie; 2) zabawka; *cacany* ładny (L.).
 **ćepći* ciepły; *ćepco* (nieodm.) ciepło.
ćeśa, *ćeśka* koń, źrebię.
ćuća, *ćućka*, *ćućuśa* pies.
cucu cukier.
cycać ssać pierś.
 **cycy* pierś: *dać ci cycy?* (czasem *cyca*).
 **cykać*, *scykać* *śe*, *vycykać* *śe* mocz oddawać.
 **dadać* tańczyć.
dudać grać; **dudu* (nieodmien.) muzyka, granie: *robić dudu*.
żażu albo *żaża* dziadzio.
 **żiżi* dziecko; dopełniacz lp. *żyża*, mianownik lm. *żyże*: *wiżis* także *ładne żyżi*.
żyżuś dziecko.
gaga ból, rana, *zrobić gagę* uderzyć, skaleczyć; *gaga me* boli mię (K. w inn. znac.).
guża świnia, prosię.
 **hajci* albo *hajty* (nieodm.): *pó-żemy h.* = pójdziemy na przechadzkę, z domu.
 **ham* zrobić ugryźć: *ćuća ci zro- bi ham*.
 **hay* robić szczeakać: *ćuća robi hay! hay!*
 **huśa* kołyska, *huśać* kołysać: *v malovany huśi, żiçotko spać muśi* (z kołysanki). K.
 **kopći* (nieodmien.) kąpiel, *kopćać*, *kopuśać*, *robić kopći* kąpać się.
kośać klaskać rękami.
 **kuka* wesz.
 **kuku* (nieodm.) kukielka.
 **kyća*, *kyża* kot.
lala, *laluśa* 1) każdy obcy człowiek; 2) lalka.
 **lolo* koszula.
lula, *luluśa* kolebka; *lulać* leżeć, *spać*; *iś lulu iść spać*.
młimłi mleko.
 **myżać* muskać, łaskotać; zob. Słw. II.
nana piastunka, mamka.
nynać leżeć, spać (L.).
 **nyny* leżenie, spanie (wyr. nieodm.): *pódę nyny*.
papa, *papuśa* jedzenie; *papać* jeść.
 **plapla* placek.
pupa, *pupka*, *pupuśa* tylna część ciała.
 **pypy* (nieodmien.) i *pypa* słonina: *dać ci pypy? ale dobre pypy* albo: *dobrą pypa*.
 **śuśać*, *robić śuśu*, mocz oddawać; zob. *cykać*.
 **try* (nieodm.) albo *tryś* (dop. *tryśa*) jakakolwiek moneta.
 **tuła*, *tułuśa* kura.

**žaža*, tyle co *gaga*: *žaža me*, że **žibži*, **žizák* ziemniak;
 zrobių mi žaže. p. *bžibži*.
 **žiži* (dop. *žiža*, lm. *žiže*), tak- **žužu* zimno.

DODATEK III.

Wyrazy oznaczające 'bić'.

Przy układaniu powyższego słowniczka uderzyła mnie wielka obfitość wyrazów oznaczających 'bić, uderzać kogo'. Zestawiłem je osobno, gdyż właściwość ta zasługuje zdaniem mojem na uwypatnienie a może nawet stanowić mały przyczynek do charakterystyki ludu oraz stosunków, wśród których on żył.

Oto spis najczęściej używanych słów tego rodzaju:

bęcnąć; buxać, wyb. kogo (zwłaszcza pięścią); *buxnąć; bǝdękać, wybǝr.; ċpać, vyćp.; cesać, přeces., sces., vyc.; dać* (v mordę, v pysk); dostać 'być obitym'; *garbovať* (skórę), *nagar., přeg., vyg., zgar.; golnąć; gruznąć; grǝć* (ale go gręje!); *grmoćić, vygrǝ.; grmotać, vygrǝ.; grmoťnąć; gǝvznąć; xǝpnąć* (v ůeb, v pysk); *xlapnąć; xlastnąć; xlastać, vyxl.; xlusnąć; xlustać, vyxl.; huknąć; krajać, skr.* (rzeczow. *krajanka, krajañe*); *kropić, překr., vykr.; kropnąć; křesać, vykrǝ., překr.; lǝć* (rzecz. *lǝñe: ej! bǝo dostañes lǝñe*), *zlǝć; ůatać, přeu., vyu., zuǝtać; lepić* tylko w złoż.: *nalepić, přyl., vlepić* (np. *kilka kijǝf*); *liznąć; ůoić, přeu., vyu., zuoić; ůojnąć; lunąć; ůupnąć; maglovať, přem., vym., zmagl.; malovať* tylko w złoż.: *přem., zamal.; myćić, vymy.; *obervať = dostać; *oǝć* (np. *kijem*), *pře*oǝ., přy*oǝ., za*oǝ.; *orać, pře*or., vy*or., z*orać; pǝlnąć; prać, vypr., zepr.; přepařýć* (bucǝkem); *pucovať, přep., spuc., vyp.; repećić, vyrep., zrep.; rypać, vy-, z-; rypnąć; řnąć, *o-, u-, vy-, ze-; skrobnić; smarować, pře-, vy-; śmignąć; šturxać, po-, vy-; spratić kǝogo; tǝuc, s-, vy-; třaskać; třasnąć; třǝs gruski 'targać za włosy'; třepać, vy-, pře-, s-; třepnąć; turbovať, na-, po-; tyrpać, po-, vy-; ůćnć* (v mordę); *uderýć; udřýć; valić, pře-, vy-, za-, z-; vyćnć; vydebić skórę; vy-ůupić; zacmnić.*

Niemniej charakterystycznym jest to zjawisko, że wiele z przytoczonych powyżej wyrazów oznacza i 'bić' i 'pić trunki rozpalające'. Najczęściej używają się w tem podwójnem znaczeniu następujące słowa:

buxność, gruxność, golność, grmotność, góizność, xlasność, kropność, xupność, pálność, rypność, trąsność, trępnosć.

I tak mówią: *gruxnou kelix gořauy i gruxnou go bez ueb; pálnij se pukvaterek i pálnij go v morde; golnozem se gořauki i golnozem go kijem; rypnę će f pysk i rypnozem se kelisek xaraku i t. d.*

DODATEK IV.

Wyrazy i wykrzykniki używane do nawoływania i odpędzania drobiu i innych zwierząt domowych.

I tak wołają na:

cielęta: *ćeliś! ćeliś!* — *ne, ne ćeliś!* albo: *ćuka ne, ne!*

gęsi: *wał, wał łiwuś!* — *łiwuś! łiwuś!* albo: *łibuś! łibuś!*¹⁾.

indyki: *pul! pul!*

kaczki: **taj! taj!* — *taju! taju!* albo: *taś! taś!* — *taśu!*

taśu! — odpędzając: *a taś!*

konie: *ćeś! ćeś! ćesu! ćesu!* — popędzając do biegu podczas jazdy: *óel! ói! óo!* — *óí-ha! óísta! óísta-ha! het-ta! het-ta ha!* — *k'sobe! k'sobe ha!* (na lewo); **od šebe!* (na prawo); *ha-ho!* albo: *prrr!* — stój! — *naząd!* (czasem także z niem. *curyk!*) w tył.

krowy: *ne! ne! šivula* (krasula i t. p.), albo: *ne! ne! ćuka!* *ne! ne! kši-kši!* — odpędzając: *a he! a ho!* — W lecie podczas upałów pasterze, chcąc dokuczyć jeden drugiemu i pobudzić bydło aby się gziło, wołają: **talalaj! talalaj!* często dodają jeszcze na końcu: *trrr!* albo *turrr!*

kureczęta: *ćip! ćip! ćipuś!*

¹⁾ W pieśni śpiewają: *S tamty strony jezora
pasua panna gośora,
zavouaya: łibuśu!
pójże do mnie kubuśu.*

kury: *tutu! tutu! — tutuś! tutuśa! —* odpędzając: *a si!* — chcąc aby usiadła: **śody! śody! (tutuśa!)*.

owce: *baś! baś! — bażu! bażu! —* stado owiec popędzając wołają: **halauc! halaus!*

świnie: *gużu! gużu — gutki! gutki! gudyś! gudyś! — nys!* *nys!* — *nysu! nysu! — nysa! —* odpędzając: **ksy! a ksy! he! he!*

woły popędzając: *a ho! heca! sa smoleń! (uysy i t. p.) —* chcąc je zatrzymać: **ha-ho!* albo **step!* — stąd przysłowie: *step uysy, bo tu bożę męka!* = zatrzymaj się!

żrebięta: *ceś! ceś! albo: *trće! trće!*

B - 40

5W-1228